

GÖTEBORGS UNIVERSITET

**Kan lärare arbeta på ett kreativt sätt och i så fall hur för att
motivera elevernas läs- och skrivlärande?**

– en undersökning grundad på intervjuer och observationer

Marianne Najjar & Vian Talusi

Examensarbete i LAU 370

Handledare: Birgitta Kullberg

Examinator: Liss Kerstin Sylvén

Rapportnummer: VT09-2611-041

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Hur kan lärare på ett kreativt sätt arbeta för att motivera elevernas läs- och skrivlärande? – en undersökning grundad på intervjuer och observationer

Författare: Marianne Najjar och Vian Talusi

Arbetets art: Examensarbete i Lärarutbildningen VT 2009

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen/Institutionen för pedagogik och didaktik

Handledare: Birgitta Kullberg

Examinator: Liss Kerstin Sylvé

Rapportnummer: VT09-2611-041

Nyckelord: Undervisningsmetoder i läs- och skrivlärande, Motivation och Variation i undervisningens arbetssätt

Syfte Vi undersöker hur lärare hjälper och motiverar eleverna till att utveckla sina tidigare kunskaper och erfarenheter i skriftspråklärandet. Vi undersöker dessutom hur lärare skapar en positiv miljö där barnen upplever skriftspråket som en möjlighet samt vilka metoder och material lärare använder sig av för att stimulera eleverna läs- och skrivlärande.

Våra frågeställningar är:

- Hur arbetar lärarna för att motivera elevernas läs- och skrivlärande?
- Vilka metoder och material använder lärarna för att hjälpa eleverna utveckla skriftspråket?
- Varierar undervisningen för att fånga elevernas uppmärksamhet till skriftspråklig kunskap och i så fall hur?

Metod Som forskningsmetod har vi valt att använda den kvalitativa. Vi har utfört intervjuer och observationer med olika lärare i olika klasser och på olika mångkulturella skolor. Dessa har vi valt att använda för att kunna förstå hur lärarna tänker om och förstår sin skriftspråksundervisning. Vi har relaterat våra intervjuer och observationer till det verkliga vardagsarbetet där material, metoder, relevans och konkretisering är vårt centrala fokus kring det som lärarna använder sig av vid elevers läs- och skrivlärande.

Resultat

Med hänsyn till de varierande intervjuerna samt observationerna vi deltagit i, har vi haft tillgång till att se hur lärare arbetar för att skapa varierande undervisningsmöjligheter för eleverna i deras läs och skrivlärande. Lärarna lyfter fram vikten av att stötta elevernas läs- och skrivutveckling genom att skapa glädjefulla, lustfyllda samt fantasifulla verktyg och metoder både för den fysiska och psykiska lärandemiljön. Lärarna utgår från att skapa en positiv atmosfär kring läsandet och skrivandet där målet är att väcka elevernas intresse, lust och nyfikenhet till skriftspråket. Utifrån intervjuresultaten och observationerna har vi kunnat dra den slutsatsen att det är av betydelse för elevernas skriftspråklärande att läraren blir medveten om den variation av undervisningsmetoder man kan använda sig av i undervisningen av skriftspråket. Lärarna poängterar att man måste erbjuda olika metoder, material och redskap för att kunna fånga och tillgodose alla elever i ett klassrum oavsett deras kunskaper, nivåer, erfarenheter samt likheter och olikheter. Utifrån vårt resultat av verkliga verksamheter och lärare som vi har intervjuat och observerat, är vår önskan att lärarstudenter, verksamma lärare och andra som läser vårt arbete ska få bredare kunskap och förståelse för vikten av lust, motivation, stimulans, socialt samspel och variation i undervisningens arbetssätt med skriftspråket.

Förord

Under vår lärarutbildning har vi läst en kurs om barns skriftspråkslärande. Genom denna kurs fick vi inspiration till att vilja utveckla våra kunskaper om läs och skriv samt se hur just detta lärande fungerar ute i den reella verksamheten. Vi ville se hur eleverna genom arbetsmetoder och material lärde sig att läsa och skriva. Det har varit ett stort nöje att skriva denna uppsats och vi hoppas dessutom att det skall vara ett nöje att ha läst den. Vi har berikats med kunskaper och erfarenheter, från verksamheterna, lärarna, eleverna, handledaren och litteraturen som vi läst och valt att ta del av i vår forskning. Vi har haft en ständig god kontakt och ett gott samarbete sedan vi började tänkandet kring textens innehåll samt skrivandet. Detta har stimulerat oss till att tillsammans vilja lära oss mer, utvecklas och växa i våra kunskaper som två framtida lärare. Tillsammans har vi formulerat samt reflekterat kring nya och gamla anteckningar, litteraturer, uppgifter och examinationer som vi har utfört och tagit del av under hela vår lärarutbildning. Vi har hela tiden haft en dialog via e-post, telefon och träffar där vi ständigt diskuterat och samtalat kring våra tankar, idéer och kunskaper och fokuserat de på de aspekter som vi valt att lyfta fram i vår undersökning. Under tiden som vi skrev uppsatsen har vi varierat vårt arbetssätt, vi har tillsammans varit ute på våra fältstudier i två olika verksamheter. Vi har delat upp arbetet mellan oss båda då vi behövt tid för oss själva vid skrivningen. Detta har vi sedan diskuterat, vidareutvecklat och renskrivit tillsammans, vilket innebär att vi ständigt har arbetat ihop, diskuterat och tagit del av varandras kunskaper. Allt har skett utifrån ett kontinuerligt samarbete. Grunden till val av examensarbete har inspirerats av vår tidigare kursledare och handledare Birgitta Kullberg. Vi har haft en ständig god kontakt med Birgitta Kullberg, som har ställt upp hela tiden då vi varit i behov av hennes hjälp. Vi vill därför tacka henne för all hennes engagemang, inspiration, respekt samt positiva attityd till läraryrket och till oss som lärarstudenter. Vi vill även tacka de tre lärare i Göteborg samt deras elever som har ställt upp på våra intervjuer och observationer och gjort våra frågor möjliga att besvara. Dessutom vill vi tacka våra familjer som varit ett stöd och till stor hjälp för oss under hela vår lärarutbildning.

Göteborg, 24 april, 2009
Marianne Najjar och Vian Talusi

Innehållsförteckning

Abstract	2
Förord	3
1 Inledning	5
2 Syfte.....	6
3 Teoretiskanknytning och tidigare forskning.....	7
3.1 Förutsättning för skriftspråkslärandet.....	7
3.2 Historisktperspektiv på skriftspråkets utveckling	10
3.3 Skriftspråkets teorier från forskare	11
3.4 Begreppsförklaringar	12
4 Vetenskaplig metod.....	13
4.1 Urval av skolor och lärare.....	13
4.2 Intervju	14
4.3 Observation.....	14
4.4 Genomförande.....	15
4.5 Etik	15
4.6 Metodiska begränsningar	16
4.7 Tillförlitlighet och generaliserbarhet	17
4.8 Bearbetning av data.....	17
5 Resultatredovisning	18
5.1 Resultat av observationerna - den fysiska lärandemiljön	18
5.2 Resultat av intervjuerna - den psykiska lärandemiljön	21
5.3 Studiens huvudresultat.....	30
6 Diskussion	30
6.1 Musikens betydelse för språkutvecklingen.....	30
6.2 Kroppsövning som en enkelt och vardaglig arbetsmetod.....	31
6.3 Högläsning	32
6.4 Dator som redskap för lärandet.....	33
6.5 Bokstavsbearbetning.....	34
6.6 Fysiska länderummet	37
6.8 Sammanfattning	38
6.9 Didaktiska implikationer.....	38
6.10 Fortsatt forskning.....	39
7 Litteraturlista	40
Bilaga	42

1 Inledning

Den första språkliga upplevelsen börjar då vi föds. Förståelsen för läsandet och skrivandet har vi innan vi lär oss alfabetet. Barn kommunicerar genom att titta, peka, och prata redan från födseln. Utifrån denna naturliga förmåga som vi människor har, vill vi i vår undersökning se till hur detta kan fortsätta att utvecklas i skolan. Vi som pedagoger har ett ansvar för att hjälpa barnen lära sig att lära. Utifrån variationsteori och sociokulturellt perspektiv är vårt mål med arbetet att redogöra för hur lärare skapar relevanta och stimulerande undervisningsmetoder som kan främja elevernas läs- och skrivutveckling.

Vi bor i en värld där samhället kräver att alla människor kan läsa och skriva. Samhällsutvecklingen sker genom skriftspråket, vilket innebär att alla människor i dagens samhälle förväntas uppnå denna färdighet. Läsning och skrivning befruktar och förutsätter varandra under utvecklingen när man väl kan det. Finns det inte någon som kan skriva kommer det då inte heller att finnas några texter att läsa. Finns det inga personer som kan läsa de skrivna texterna blir det meningslöst att skriva. Vi människor kan bli medvetna om hur vi tänker och ser på olika fenomen genom varierande reflektioner och formuleringar där vi använder oss av både tal och skrift (Birgita Allard, Margret Rudqvist och Bo Sundblad, 2001).

I Unisefs barnkonvention (artikel 28) poängteras barnets rätt till utbildning och vi människor uppmanas till att gradvis förverkliga denna rätt. I konventionen uppmuntras även internationellt samarbete i utbildningsfrågor där syftet är att bidra till att avskaffa okunnighet och analfabetism i hela världen. Det är viktigt att alla elever lämnar skolan med rak rygg, vilket innebär att självkänslan är central för individens hållbara utveckling.

I Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (1994- Lpo 94) lyfter man fram att skolan skall ansvara för att eleverna tillägnar sig och utvecklar kunskaper som är viktiga för individen och för att denne skall bli en samhällsmedlem. Skolan skall även bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskandet, nyfikenheten och lusten att lära sig skall utgöra en grund för all undervisning. Lärarna skall sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper genom varierande metoder och material.

Enligt Lena Folkessons, Birgit Lendahls Rosendahls, Eva Längsjös och Karin Rönnermans (2004) tolkning av läroplanen för det obligatoriska skolväsendet står det endast vad och varför eleverna ska lära sig läsa och skriva. Men det står inte hur lärarna ska undervisa på ett skickligt sätt för att stimulera eleverna till att lära sig läsa och skriva. Detta sätter därför press på dagens lärare. Vi uppfattar att de behöver erbjudas grundliga

verktyg för hur man på ett kreativt sätt kan undervisa eleverna i skriftspråket och stimulera dem till att vilja utvecklas i sitt lärande. Utifrån denna tankestruktur och de resultat vi funnit, kan vi med detta arbete sätta fokus på hur vi som lärare behöver kunna skriftspråkets komplexa förhållande och hur vi genom detta kan skapa ett kreativt undervisningssätt som ska utveckla och lära eleverna att läsa och skriva.

2 Syfte

Vi undersöker vad lärare gör och hur lärare förhåller sig för att hjälpa och motivera eleverna att utveckla sina tidigare kunskaper och erfarenheter för skriftspråkslärandet. Vi undersöker också i vilken mån lärare skapar en positiv miljö där barnen upplever skriftspråket som en möjlighet samt vilka metoder och material lärare kan använda sig av för att stimulera elevernas läs- skrivlärande. Ovanstående försöker vi dessutom integrera i ett sammanhang.

Frågeställningar:

- Hur arbetar lärarna för att motivera elevernas läs- och skrivlärande?
- Vilka metoder och material använder lärarna för att hjälpa eleverna utveckla skriftspråket?
- Varierar undervisningen för att fånga elevernas uppmärksamhet till skriftspråkliga kunskaper och i så fall hur?

3 Teoretisk anknytning och tidigare forskning

I detta kapitel beskrivs relationer vi funnit mellan teori och tidigare forskning som vi grundat vårt arbete på. Vi har delat upp kapitlet i fyra olika delar: Förutsättning för skriftspråklärandet, historiskt perspektiv på skriftspråkets utveckling, skriftspråkets teorier från forskare och begreppsförklaringar.

3.1 Förutsättning för skriftspråklärandet

Pedagogerna Ingrid Pramling Samuelsson och Sonja Sheridan (1999) skriver i: *Lärandets grogrund* om det livslånga lärandet att barn utgår från det som för dem är bekant sedan tidigare för att kunna ta till sig det nya och okända. De menar att lärandet baseras på tidigare erfarenheter. Vidare skriver författarna om att läroprocessen är beroende av variation och mångfald. De poängterar betydelsen av samspel och kommunikation med andra människor eftersom det, enligt dem leder till förutsättningar att utveckla ny kunskap. Ingrid Carlgren och Ference Marton (2001) kan sägas förstärka Pramling Samuelssons och Sheridans tankar om variation och mångfald i boken: *Lärare av i morgon*. Carlgren och Marton uttrycker att lärarens undervisning har stor betydelse för elevernas upplevelser och erfarenheter under inlärningsprocessen. Med detta menar författarna att variationen av uppfattningar eller erfarenheter av det man undervisar ska användas aktivt i elevernas lärande för att undervisandet ska bli effektivt. Utifrån detta erfar och upplever eleverna varierande undervisningssituationer på olika sätt och samtidigt lär de sig på skilda vis. Detta sker då lärare använder sig av variation och urskiljning i sitt arbetssätt, där de ger eleverna erfarenheter av samma uppfattning men genom olika pedagogiska arbetsformer. Här menar Carlgren och Marton att: "Utan variation ingen urskiljning och utan urskiljning ingen inläring" (s. 134). Till följd av detta anser Pramling och Sherdian (1999) att: "Vad barn lär och utvecklar beror emellertid till stor del på pedagogens förhållningssätt och förmåga att skapa en miljö som stimulerar och utmanar varje barns lärande" (s.39). I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpfö98, lyfts tankar fram om variation i elevernas lärande, på följande sätt:

Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksmedel såsom bild, sång och musik, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråket utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja varje barns utveckling och lärande (s. 6).

Skolan skall stimulera varje elev att bilda sig och växa med sina uppgifter. I skolarbetet skall de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. De skall få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva

känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheten att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskapsformer och erfarenheter. Förmågan till eget skapande hör till det som eleverna skall tillägna sig (Lpo94, s. 7).

Anita Pehrsson och Eva Salström (1999) skriver i sin bok: *Kartläggning av läsning och skrivning ur ett deltagarperspektiv* att läraren måste utgå från elevernas erfarenheter och kunskaper, eftersom detta enligt dem ger pedagogen stöd och vägledning av vad eleverna behöver utveckla i skriftspråket, vilket innebär att lärandemiljö utformas för att möta elevernas behov, erfarenheter och kunskaper. Läraren ska ta hänsyn till elevernas tidigare erfarenheter, uttrycker Pehrsson och Sahlström, och refererar till Lpo 94, där man kan läsa att en sådan undervisning bidrar till elevernas utveckling. I Lpo 94 står det som följer "Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva skall varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga" (s. 5).

Härigenom är lärandet erfarenhetsbaserat och kan i enlighet med vår förståelse påverkas av varierande yttre observerbara beteenden. Eleverna är naturligt inriktade på att lära sig, lärare ska se till att ge möjligheter för dem att utveckla sitt lärande med utgångspunkter i deras erfarenheter. Människan formas av de erfarenheter som omvärlden ger. Hur barnen sedan lär sig samt uppfattar denna kunskap kommer att förändra deras föreställningar som sedan ska ge stöd för dem att utveckla nya färdigheter och kunskaper (Roger Säljö, 2003). Eva Johansson, (2005) uttrycker att elevernas lärande ska lyftas fram och medvetandegöras. Som lärare skall man lära sig att möta och förstå barnens vilja, deras tidigare erfarenheter, intresse, villkor, fysiska och psykiska närvaro. Lärarna skall vidare enligt Johansson kunna skapa glädje, entusiasm och lust i undervisningen där klassen fungerar som ett gemensamt arbetslag och uppmuntras att se varandra som de olika individer man är.

Gösta Dahlgren, Karin Gustafsson, Elisabeth Mellgren och Lars-Erik Olsson (2006) beskriver i: *Barn upptäcker skriftspråket*, hur barns skriftspråk växer fram och utvecklas med tiden. De talar om allt från barnens första härmning, skriv- och läs beteenden till den situation då man kan säga att barnen har knäckt den alfabetiska koden, dvs. förstår att alfabetets bokstavsljud kan sammanljudas till ord. Författarna skriver om det sociokulturella perspektivet på lärandet som de tillsammans med Ingrid Pramling Samuelsson forskat kring. Vidare argumenterar de för vikten av hur betydelsefullt det är att barnen får möjligheten att möta skriftspråket i meningsfulla sammanhang relaterat till vardagen. Leken har en central roll. "Det ska framstå tydligt för barnet att skriftspråket är en del av vår sociala och kulturella samvaro" (s. 140), uttrycker Dahlgren, Gustafsson, Mellgren och Olsson och fortsätter: "Barnen ska få möjlighet att "lekskriva" kreativt och bli stimulerade utifrån sin egen utveckling" (s. 140).

Mikael Alexandersson, Jonas Linderöth och Rigmor Lindö (2001) lyfter i sin bok: *Bland barn och datorer*, fram att all undervisning innehåller något som någon ska lära. Härigenom menar författarna att en undervisning som inte har ett meningsfullt innehåll inte blir kvalitativ. Elevernas lärande och utveckling påverkas av hur man i dagens skola hjälper eleverna att lära sig kommunicera via olika metoder, ämnen och redskap. Ett av

de redskap som författarna sätter fokus på är datorn. De jämför datorn med de traditionella läromedlen som man har i skolan. Utifrån boken visar författarna att eleverna lär sig läsa en text med hjälp av datorn som ett stimulerande redskap för lärandet. Dessutom får eleverna möjlighet att läsa och skriva via annat verktyg än böckerna. Vidare talar de om hur ett samspel elever emellan kan fördjupas då de använder sig av datorn. De kan arbeta i grupp och utveckla sina kunskaper tillsammans. Vidare lyfter Säljö (2005) i boken: *Lärande och kulturella redskap: om lärprocesser och det kollektiva minnet fram*, att lärandet är ett dynamiskt samspel som sker via interaktion mellan individen och hans eller hennes omgivning. Han menar att tal och skrift måste sättas in i varierande kulturella förändringar och utveckling. Användandet av datorn har varit ett sådant exempel där man genom teknikens värld har fått en ändring på skolans arbetssätt och dess redskap.

Mallo Vesterlund (2003), poängterar i sin bok: *Musikspråka i förskolan. Med musik, rytmik och rörelse*, att människor har olika uttryckssätt att förmedla sig på. Genom musiken får eleverna möjlighet att uppleva språkliga kunskaper via rytmer i kropp och sång. Vesterlund talar även om hur vi som lärare ska ta hänsyn till flerspråkiga elevers språkliga lärande. Vi ska se till att välja musikuppgifterna noggrant, så vi inte har alltför svåra inte heller för enkla texter och sånger. Musiken kan skapa en god kommunikation och integration mellan olika elever i en klass. När musiken blandas med rörelse i undervisningen får eleverna större möjligheter till att använda alla sina sinnen och härigenom utveckla sitt språk. Kullberg skriver (2006), i sin bok: *Boken om att lära sig läsa och skriva* om det undervisningsbaserade skriftspråklärandet hur barnen använder alla de språk som krävs i samhället för att en individ ska kunna kommunicera och bygga sina relationer. Med språk menar Kullberg, de talspråk, skriftspråk, kroppsspråk och bildspråk som påverkar detta lärande. Johansson, (2005) uttrycker att den levda kroppen är ett viktigt lärandematerial för lärandet. Vi erfar världen med kroppen. Barns och vuxnas erfarenheter av att befinna sig i världen, deras sätt att förstå och tolka världen erfars och gestaltas genom kroppen i gester, ansiktsuttryck, kroppshållning, ord och känslouttryck. Kroppens betydelse för vår förståelse av världen blir särskilt synlig i elevers förhållningssätt och blir därmed också en viktig fråga för pedagoger. Då möten sker, uttrycker Johansson, finns också möjligheter för lärande. Pedagogers intention ska vara att åstadkomma ett samspel mellan eleverna i de varierande undervisningssituationerna.

Ingvar Lundberg och Katarina Herrlin (2003), talar i sin bok: *God läsutveckling*, om att en kontinuerlig läsning är en oerhört viktig aspekt för elevernas läs- och skrivutveckling. De delar upp läsandets faser i olika steg, som går hand i hand med varandra och skapar en helhet. Bland dessa steg ingår högläsningen. Ett av de tidigaste tecknen på ett begynnande intresse för läsandet, då eleverna vill lyssna på berättelser, sagor som en vuxen läser högt. Genom högläsning övar barnen sitt ordförråd, sin fantasi, sin begreppsvärld och sin empatiska förmåga. Barnen inspireras, lärare skapar glädje och lust där motivationen blir en del av läsandet.

Roger Ellmin (2008), belyser i sin bok: *Konflikthantering i skolan – den andra baskunskapen*, att lärare ska se till att skapa positiva situationer för lärandet. Ellmin

menar att detta sker då man skapar undervisningsuppgifter där alla elever är aktiva och engagerade. Ellmin lyfter fram vikten av att utifrån ett socialt perspektiv utvecklar eleverna sitt språk. Vidare uttrycker Ellmin att lärare ska kunna öppna upp för dialoger, gemensam förståelse och därigenom kunna skapa ett klassrum som omringas av goda relationer. Han talar om att kommunikation och samspel är grunden för all mänsklig samvaro. Det är kommunikationen som förbinder undervisningen med lärandet. Det är genom språket som eleverna kan skapa inre och yttre rum, tydliggöra, spegla, förändra egna samt andras handlingar liksom miljön. Vi stimulerar härigenom ett klimat som växer fram och gestaltas genom elevernas egna sätt att skapa mening och sammanhang i sina upplevelser av omgivning (Johansson, 2005). Liksom Dahlgren, m.fl. (2006), och Pramling och Sherdian (1999), skriver också författaren Kullberg (2006), att lärandet inte endast är individuellt utan att barnet även ingår i sociala och kollektiva gemenskaper som har en inverkan på deras skriftspråkslärande. Kullberg ger även en förklaring för hur viktigt det är för lärandet att utveckla didaktiska kompetenser lärare och elev tillsammans.

Ference Marton och Shirley Booth (2000), skriver i sin bok: *Om lärande*, att lärandemötet och mötesplatsen för eleven och läraren är det centrala i lärandet. Författarna uttrycker att det som står i centrum inom all undervisning och utbildning är den lärandes lärande. De lyfter fram att elevers lärande visar upp stora variationer och att det finns skilda sätt för lärarna att skapa lärandemöten. De talar om olika inriktningar i lärandet, t.ex. hur man erfar inläringssituationer samt hur man tar itu med kvalitativa skillnader i lärandet. Detta innebär att eleverna har skilda sätt att lära av en uppgift. Det som ligger bakom skilda erfarenheter är elevernas olika uppfattningar om vad lärande är. Marton och Booth lyfter fram vikten av att finna mening i lärandet. Detta sker, menar författarna om lärare utgår från tidigare erfarenheter som eleverna har och relaterar kunskapen till deras värld som låter dem se att lärandet förändrar dem som individer. Marton och Booth talar om individens distinkta sätt att erfara, betrakta och uppfatta lärandet och att detta har en påverkan utifrån de uppgifter de får. Så både erfarenheten och situationen har en påverkan på lärandet. De lyfter även vikten av att utföra handlingar för att kunna göra, veta eller förstå någonting man tidigare inte kunde. Till detta hör att man varierar undervisningen där lärarna intar den lärandes perspektiv.

3.2 Historiskt perspektiv på skriftspråkets utveckling

Dahlgren m.fl. (2006) skriver att det talade språket uppfanns för en miljon år sedan. Behovet av kommunikationen hjälpte människorna att vilja börja lära sig tala och vidareutveckla talet till skriften, dvs. att människorna under tiden har haft ett krav på sig att kommunicera med varandra för att förmedla ett budskap, vilket gav motiv till att skriva tecken som kunde behållas och överföras till nästa generation. Utvecklingen som skett och ännu sker i samhället har påverkat samt påverkar fortfarande skriftspråksinläring. Detta har därför förändrat synen på kunskap och inläring genom tiderna. Tidigare utgick läraren från att alla elever hade samma erfarenhet, läraren tog förr inte hänsyn till att man hade elever i en klass med varierande olikheter. Elever i ett klassrum kommer från olika kulturell bakgrund och bär med sig olika erfarenheter samt

kunskaper. Dagens undervisning har härigenom uppnått nya tankeformer för lärandet där man betraktar det sociokulturella perspektivet som fokuserar på eleverna vilka är i centrum med sina kulturella olikheter.

3.3 Skriftspråkets teorier från forskare

Vi redogör nedan för hur författare forskat kring arbetet och miljön i skriftspråksundervisning. Vi har därför valt att lyfta fram sju av de forskare som vi tycker bäst har ett innehåll som beskriver vårt perspektiv. Karin Gustafsson och Elisabeth Mellgren (i Kullberg och Åkesson, red, 2007) intresserar sig för hur man kan väcka de äldre barnens intresse för att lära sig att skriva i förskolan. Deras undersökning visar att läraren redan i förskolan kan hjälpa barn att öka medvetenhet om skriftspråket genom att utgå från barnens intresse och förställningar om skriftspråket. På detta sätt anser författarna att barnen tidigt etablerar ett förhållningssätt till att lära sig läsa och skriva. Detta innebär att miljön har stor betydelse i läs- och skrivlärande där pedagogen kan fånga och möta barnens intresse och erfarenhet i skriftspråkvärlden och väva in dessa i undervisningen.

Miljön och dess innehåll har stor betydelse för elevernas lärande. Ia Nyström (i Kullberg och Åkesson, red, 2007) hävdar att lärande är en process, där elevernas förmåga utvecklas individuellt genom ett samspel med andra elever, dvs. eleverna utvecklar sin läsförmåga genom att samspela med klassrumsmiljön. Eleverna som befinner sig i klassrummet kommer från olika bakgrund och bär med sig olika erfarenheter. Detta innebär att det finns två viktiga aspekter i lärandet, elevernas relation mellan sig själva och sammanhanget, vilket då spelar en stor roll i elevernas inlärningsprocess samt hur eleven förhåller sig till lärandesituation och hur de tolkar det utifrån den kunskap och erfarenhet de besitter.

Birgitta Allard och Bo Sundblad (i Kullberg och Åkesson, red, 2007) lyfter fram vuxnas/lärarnas roll i elevernas läs- och skrivutveckling och hur de bör förstå barnets agerande och dess utvecklingsfas i lärandet. De anser att lärarna skall utifrån observationer följa elevernas utveckling och förhållningssätt till varandra i läs- och skriv lärandet. Författarna ser läs- och skriv lärandet som en vidareutveckling i språklärandet, de menar däremot inte att talet är detsamma som skrivandet de menar att dessa är två olika uttrycksformer. Det som är gemensamt är dessa två formers kommunikativa sammanhang där eleverna måste bli förstådda och förstå olika avsikter och situationer. För att stötta eleverna i deras vidareutveckling anser författarna att vårt uppdrag som pedagoger är att ge barnet friheten till att finna egna vägar för sitt läslärande.

Enligt Lars-Erik Olsson och Gösta Dahlgren (i Kullberg och Åkesson, red, 2007) påbörjar barn skriftspråksutvecklingen långt innan skolstarten. Skriftspråket innefattar både ett budskap och en överenskommelse. Författarna menar att det som vi människor skriver, uttrycker och det vi säger representerar tanke, känsla och händelse som vi sedan skriver om. För barn kommer skrivningen generellt före läsningen, talet sker och utvecklas utifrån naturliga sammanhang då föräldrar kommunicerar med sina barn. Barn

utvecklas och lär sig läsa och skriva på grund av att de är aktiva, nyfikna och relaterar sig till sin omvärld, där de prövar och ändrar sin omvärldsuppfattning. Pedagogens uppgift är att vara lyhörd och hjälpa eleven i sitt lärande, samt se till dess erfarenheter och behov. Barn är olika och lär sig på skilda vis, författarna poängterar därför vikten av att låta barnen lära sig läsa och skriva via varierande meningsfulla samt vardagsrelaterade metoder.

3.4 Begreppsförklaringar

Motivation

Med begreppet motivation syftar vi i detta arbete till en lärandesituation där lärare och elever är glada, trivs och har en trygg förhållning till både skolan och varandra. Härigenom stimuleras eleverna till att gå till skolan. Motivation uppstår då man känner att man har lyckats utföra sina uppgifter samt har möjligheten att känna att man klarar av det som skall göras. Elever motiveras i sitt lärande då de känner, ser och vet att det finns en vuxen i deras närhet som tror på dem och uppmuntrar dem till att klara sig i sitt lärande. Det är viktigt att eleverna erfar att skolarbetena är roliga, intressanta, positiva och skapar lust, vilja samt engagemang för lärandet. Genom motivation skapas mål och mening i lärandet (Pramling och Sherdian, 1999).

Multisinnesprincipen

Med detta begrepp menas att eleverna får möjligheten att använda alla sina sinnen vid inläringen, det vill säga synen, hörseln, känseln, smaken och talet (Kullberg, 2006).

Variationsteorin

Barn erfar och lär sig på olika sätt. Genom variationsteorin skapar lärare en undervisning där de via olika pedagogiska arbetsmetoder stöttar elevernas uppfattning av vad som skall erfaras och hur det skall erfaras. Med detta begrepp menas, att lärare ska ge eleverna olika förutsättningar att erfaras och uppleva undervisning med variation och urskiljning av olika arbetssätt för att sedan kunna hjälpa eleverna att erfaras skriftspråket utifrån olika perspektiv men genom samma fenomen (Carlgren och Marton, 2001).

Sociokulturella perspektivet

Enligt det sociokulturella perspektivet sker elevernas lärande via samspel, interaktion, dialog och kommunikation med varandra samt interaktionen med läraren. Vidare menas att lärandet är ett kollektivt lärande och inte enbart individuellt. Kunskapen skapas och får sin mening i samspel med sin omgivning. Via det sociokulturella perspektivet får vi människor möjlighet att sätta ord på våra tankar och idéer. Detta görs via diskussion, där vi utgår från språk, kommunikation och dialog (Säljö, 2003).

Psykiska lärande rummet

Med det psykiska lärande rummet innebär de stunder, samtal, tankar, arbeten samt förhållningssätt man har till varandra i en klass. Det är då eleverna får använda och skapa

en miljö som de själva har skapat med sina tankar och erfarenheter från hem, omvärld och skola (Kullberg, 2006).

Fysiska lärandrummet

Det fysiska lärandrummet innebär hur ett klassrum ser ut, vilka redskap och material som finns tillgängligt, synligt och möblerat. Detta skall finnas som tillgång för att hjälpa läraren till att stimulera elevernas lärande och väcka deras nyfikenhet till skriftspråket. Genom det fysiska lärandrummet får eleverna möjligheten att se sina uppgifter, känna att dem är uppskattade, lära av dem och ha de som tillgångar i klassrummet (Kullberg, 2006).

4 Vetenskaplig metod

I detta kapitel redogör vi för val av lärare och skolor samt hur vi har genomfört våra observationer och intervjuer med hänsyn till etiska frågor och metodiska begränsningar.

Vi har valt att i detta arbete använda den kvalitativa forskningsansatsen och inte den kvantitativa eftersom vi är intresserade av att försöka förstå människors tankar, kunskaper och erfarenheter. Vi är inte intresserade av att mäta eller pröva människors kunskaper, vilket vi har förstått att man använder den kvantitativa forskningsansatsen till. Dessutom önskade vi som forskningsredskap använda observationer och intervjuer och inte enkäter, likt i kvantitativ forskning. Vi har utfört intervjuerna och observationerna med olika lärare i olika klasser och på olika skolor. Vi har observerat olika lektioner hos de lärare som vi har intervjuat för att härigenom kunna relatera våra intervjuer till det verkliga vardagsarbetet samt för att kunna få en mer konkret och relevant bild av lärarnas arbete med läs- och skrivlärande.

4.1 Urval av skolor och lärare

Vi har intervjuat och observerat tre olika lärare som arbetar med läs- skrivlärande men på skilda verksamheter och i skilda åldersgrupper. Lärarnas åldrar varierar, vilket gör att även deras kunskaper och erfarenheter har en viktig roll i deras arbete med eleverna. Utifrån lärarnas varierande åldrar uppfattar vi att vi får olika syn på lärandet. Skolorna ligger i mångkulturella stadsdelar i Göteborg, vilket innebär att skolorna eleverna går i är flerspråkiga. Vi har intervjuat två kvinnliga och en manlig lärare. De har alla tre arbetat under en längre tid som pedagoger. Det som dessa lärare har gemensamt är deras yrke och arbetet med elever. Genom att intervjuas och observera tre lärare, uppfattar vi att vi får ett brett perspektiv, dvs. en variation av kunskaper, erfarenheter, tolkningar och yrkeserfarenheter i pedagogiska arbetssätt. Här nedan presenterar vi de tre lärarna som vi

valt att kalla A, B och C. Observationerna benämner vi 1, 2 och 3, där observation 1 tillhör lärare A, observation 2 lärare B och observation 3 lärare C.

Presentation av intervjuade lärare

Lärare A är en kvinnlig lärare som är 63 år gammal. Hennes ursprung är svenskt och hon är en lågstadielärare som arbetat i nästan 40 år. Lärare A är utbildad till 1-3 lärare och tog examen år 1968. Hon har en hel del erfarenhet i bagaget och är behörig i alla ämnen, hon använder sig av olika undervisningsmetoder för att underlätta lärandet för sina elever. Under hennes arbete som lärare har hon jobbat på mångkulturella områden.

Lärare B är en kvinnlig lärare, 48 år och ursprungligen från de västra Europeiska länderna. Lärare B tog examen i gamla lärarprogrammet och har arbetat samt studerat i 20 år i sitt hemland, hon blev färdigutbildad som professor i sitt modersmål. Hon flyttade till Sverige och har arbetat i 16 år i skolan. Hon arbetar nu med nyanlända elever i Sverige. I hennes arbete utgår hon ifrån varierande undervisningsmetoder där multisinnesprincipen är en grund för all material och redskap som hon använder sig av.

Lärare C är en manlig lärare, 53 år och född i mellanöstern. Han arbetade som låg och mellanstadiet lärare i hemlandet i 10 år. I Sverige gick han den gamla lärarutbildningen med inriktning Ma/no 1-7. Han har arbetat på varierande verksamheter här i Sverige och arbetar tillsammans med lärare B. Han har även grundat sin undervisning på elevernas praktiska lärande, där de använder sig av olika språk i lärandet och där elevernas erfarenheter är i fokus.

4.2 Intervju

Vi har använt oss av den kvalitativa forskningens redskap intervjun enligt Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson och Lena Wängnerud, 2007 i boken: *Metodpraktikan*. Detta intervjusätt innebär att man samtalar och ger möjligheten att skapa en dialog mellan sig och lärarna för att därigenom kunna få ett tydligt perspektiv på undersökningen. Intervjuerna är inspelade på mobiltelefoner vi använde oss av stödord parallellt med inspelningarna. Vi spelade in intervjuerna för att sedan kunna få en tydlig uppfattning av lärarnas svar på våra frågor. Intervjuerna är förvarade på våra datorer. Vi har lovat lärarna att dessa skall raderas då arbetet har slutförts. Utifrån intervjuerna kunde vi få mera kunskaper kring lärarnas arbetsätt och deras verksamheter. Intervjuerna ägde rum i skolorna och i lärarnas olika klassrum, de varade mellan 40 till 60 minuter. Intervjuerna har sedan transkriberats för att få fram det textinnehåll vilket utgjorde det slutliga underlaget för bearbetning.

4.3 Observation

Vi har valt att även använda den kvalitativa forskningens redskap observationen som vi valt att kalla för öppna respektive koncentrerade observationer, vilket innebär att vi har

tagit del av ett varierande undervisningssammanhang. Med öppna observationer menar vi att vi observerar hela klassrummets fysiska miljö och med koncentrerade observationer menar vi undervisningsmetoder som vi såg att lärarna använde sig av i undervisningen. Utifrån dessa tillvägagångssätt kunde vi få varierande synsätt på både praktiska, teoretiska samt gestaltande handlingar som ägde rum under själva undervisningarna. Med hjälp av dessa observationssätt kunde vi se hur eleverna och lärarna förhöll sig till kroppsspråk, redskap, föremål, varierande symboler och klassrumsmiljö. Utifrån vårt sätt att koppla intervjuerna till våra observationer kunde vi få en kombination av ord och handling. Under våra observationer var vårt fokus på hur lärarna arbetar för att stimulera och motivera eleverna till läs- och skrivlärande samt vilka material och redskap de använde sig av. Sammanlagt observerade vi 3 klasser med 11 elever i vardera. Våra observationer benämns observation 1, 2 och 3.

4.4 Genomförande

Vi har under vår praktik i tidigare kurs tagit kontakt med de lärare vi ville intervjua och observera. Vi valde att observera dessa tre lärare som vi intervjuat för att styrk lärarnas svar och se ifall svaren stämde överens med deras praktik och förhållningssätt med eleverna. Vi informerade lärarna om vårt syfte med arbetet och vad vi önskade undersöka. Vi har sedan skrivit och formulerat intervjufrågor som gavs ut till lärarna innan utförandet av själva observationerna och intervjuerna (bil. 1). Detta gjorde vi för att lärarna skulle ha en möjlighet att känna sig trygga då de blev observerade och intervjuade i sitt arbetssätt. Vi hade redan under en tidigare kurs bestämt oss för att skriva om ämnet skriftspråkslärandet. Utifrån detta hade vi möjlighet att ta vara på vår verksamhetsförlagda utbildningstid, där vi valde att fokusera på våra handledares arbetssätt med läsning och skrivning samt elevernas motivation. Den verkliga undersökningen med observation och intervju skedde redan under andra veckan i examensarbetet.

4.5 Etik

Bo Johansson och Per Olov Svedner (2006) hävdar att det är viktigt att tänka på forskningsetiska frågor inför och under kvalitativa intervjuer. För att det inte ska bli några etiska missförstånd då vi skriver arbetet, har vi talat om för lärarna hur vi gått tillväga med vår undersökning samt vad uppgiften ska handla om. För att detta skall hanteras på bästa sätt har vi tydliggjort för lärarna att vår avsikt inte är att sätta deras kunskaper, arbete och verksamhet inför ett test. Vi var noga med att förklara att vi ville lära oss om hur man kan stimulera elevers läs- och skrivlärande och hur vi kan lyfta detta på ett öppet plan samt dela med oss av kunskaperna till andra. Vi refererar till lärarnas utsagor till våra frågor i vår analysdel. Vi har under vårt arbete utgått ifrån Vetenskapsrådets "Forskningsetiska principer" (www.vr.se) som anger fyra huvudkrav för skyddandet av individen i forskningssammanhang; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att forskaren informerar om undersökningens syfte, vilket vi gjorde före och i början av varje intervju som utfördes. Vi kontaktade och berättade om vad som skulle undersökas i god tid. Vi berättade för lärarna, som intervjuade, vart vi studerar, varför vi gör denna undersökning,

hur vi skulle komma att hantera deras svar och hur vi skulle gå tillväga för att skydda deras identiteter. Samtyckeskravet betyder att deltagarna i en undersökning själva har rätt att bestämma om de vill vara med i undersökningen eller inte. Vi tillfrågade lärarna kring medverkandet i undersökningen och de kunde fritt avböja eller tacka nej till att vara deltagande. Vi upplevde att lärarna tackade ja till deltagandet helt frivilligt och ville gärna medverka i undersökningen. I konfidentialitetskravet gäller det att de involverade personerna ska ges största möjliga konfidentialitet. För att möta detta krav har vi valt att kalla de platser vi utfört våra intervjuer i; för skolor eller verksamheter. Vi var dessutom överens med lärarna om att inte skriva ut personliga referenser utan att allt arbetet är anonymt (Esaïasson m.fl., 2007). Nyttjandekravet innebär att det insamlade materialet endast får användas i forskningssammanhang. Vi har informerat lärarna som vi intervjuat och observerat om att deras svar endast kommer att användas i denna uppsats. När den är godkänd kommer inspelningarna och utskriften att förstöras.

4.6 Metodiska begränsningar

Vi är medvetna om att antalet intervjuade personer i denna undersökning inte är stort och naturligtvis hade vi, om tid och möjligheter hade funnits, önskat intervju och observera ett större antal lärare. Begränsningen till tre lärare innebär dock inte att vi erhållit ett tunt resultat. De tre lärarna har delgivit oss många och varierande kunskaper och tankar och det är dessa som ska räknas i kvalitativa undersökningar. Dessutom gav observationerna ytterligare kunskaper. Fördelarna med de tre lärarna har varit att vi har haft möjligheter att få kontakt med och lära känna lärarna. Undersökningen är utförd på de skolor där vi har haft vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU). Vi är medvetna om att detta kan innebära en påverkan på studiens resultat, eftersom skolorna är kända för oss och att vi därigenom kanske inte skulle upptäcka något nytt. Vi vill dock framhålla, att det vi undersöker är lärarnas tankar och handlande och dessa områden är av oss utforskade. Vi anser därför att det, att skolorna var kända för oss, i stället varit en fördel. Vi behövde inte ägna tid åt att lära känna miljö och barn utan kunde sätta igång med undersökningen snabbare än om platserna varit okända. En annan fördel med vår bekantskap med våra praktikplatser är att det var lätt att kontakta lärarna inför våra observationer, intervjuer samt förberedelse för detta arbete. En nackdel kan vara att vi kanske inte har fått ett tillräckligt brett perspektiv på lärares arbetssätt eftersom de flesta eleverna på skolorna inte ursprungligen är svenskar. Dock vill vi framhålla att skolorna är svenska skolor och följer svenska lagar och förordningar. Det att vi informerade lärarna om intervjufrågorna och tiderna för observation kan naturligtvis innebära en nackdel. Lärarna har kunnat förbereda sina svar och också planera en välutvecklad undervisning enbart för att vi var där. Vi är medvetna om den låga möjligheten att kunna generalisera denna undersökning till att passa för alla elever och lärare runt om i landet. Men detta har inte varit undersökningens syfte. Kanske är detta en begränsning, men vi har velat göra en djupundersökning av ett område som intresserat oss och som vi önskade lära mer om. Eftersom detta arbete inte skall överskrida ett visst antal tecken, har vi valt att fokusera vår kunskap och begränsa vårt material. Vi vill med detta arbete endast lyfta fram de viktigaste undervisningsmetoderna som lärare använder sig av i läs- och skrivlärandet samt hur man kan motivera eleverna till att läsa och skriva. Dessutom ville vi ge varierande förslag utifrån sammanfattade men konkreta förklaringar till en del

undervisningsmetoder som vi sett att lärarna använder i de två verksamheter vi valde att göra vår undersökning i. Fördelarna med detta är att man blir väldigt fokuserad på det man utgått ifrån i själva arbetet och berikas med en mängd kunskap kring ämnet. Nackdelarna är att man lätt kan låsa sig och missa ytterligare relevant information som kanske några andra lärare besitter och som vi inte tagit del av. Men trots detta har vi gjort vårt yttersta med den information vi under undersökningen erhållit.

4.7 Tillförlitlighet och generaliserbarhet

Esaiasson m.fl. (2004) betonar att en undersöknings redskap, i vår studie intervjuerna och observationerna, formar ett kriterium till forskningsprocessens samtliga delar. Dock kan man inte, menar Esaiasson m. fl. i kvalitativ forskning skatta tillförlitligheten med siffror, dvs. med siffror visa hur väl en undersökning fångar in fenomen i verkligheten. Ett förhållande vi har uppfattat stärka tillförlitligheten är, att vi tidigt började samla in material, litteraturer samt satte oss in i skriftspråksmetoder och vetenskapliga metoder som vi förstått att vi skulle behöva för vårt examensarbete. Vi började dessutom redan under våra två tidigare kurser PDG 420 och LAU 310 att fundera över tankestrukturen inför detta examensarbete, vilket även detta kan ses som en förstärkning av tillförlitlighet. Vi bestämde tillsammans vad vi ville skriva om och utnyttjade våra fyra veckors VFU i LAU 310 till inledande sökande efter den kunskap som vi behövde för våra undersökningsfrågor. Detta anser vi vara som en pilotundersökning eftersom denna tid bildar underlag för att vi i undersökningen skulle få fram äkta svar och äkta observationsinnehåll. Vi använde nämligen tiden till allmänna observationer för arbetet. Redan från början letade vi också litteratur som fungerade för vår undersökning. Att ha noggranna förberedelser, uppfattar vi ökar tillförlitligheten. Vi har tillsammans gjort anteckningar och lagt upp idéer och strukturer. Vi ville så noggrant som möjligt undersöka relationerna mellan teori och praktik. Noggrannhet är ett förhållande som ökar en undersöknings tillförlitlighet. Att litteratursökandet tagit tid betyder, vad vi kan förstå ytterligare en förstärkning av arbetets tillförlitlighet. Att vi har träffats varje vardag förutom då vi behövt tid för att själva arbeta med renskrivning av våra anteckningar från observationerna, innebär även det en höjning av tillförlitligheten. Transkriberingen av intervjuerna är ytterligare en sådan. Vi har inte haft några anspråk på generaliserbarhet. Vi har intervjuat tre lärare, vilket gör det svårt att dra generella slutsatser. Intervjuerna och observationerna som vi har gjort visar endast på hur dessa tre pedagoger väljer sitt arbetssätt och undervisningsmetoder för att motivera och stimulera eleverna till läs- och skrivlärande. Vi kan bara dra slutsatser utifrån dessa lärare, vilket innebär att om vi skulle genomföra denna undersökning i andra skolor där majoriteten är svenska elever, kunde resultatet för intervjuerna och observationerna bli andra. Men vi kan genom detta arbete visa på intressanta kunskaper vi erhållit, samt metoder och material vi har lärt oss om och tagit del av från verkligheten nämligen, från praktiken

4.8 Bearbetning av data

För att tolka vårt material har vi utgått från ett hermeneutiskt perspektiv, vilket innebär att de tolkningar vi gör av en viss situation är beroende av vilken förförståelse vi har. Enligt den dubbla hermeneutiska traditionen är våra tolkningar också beroende av de tolkningar lärarna själva har av sitt arbetssätt. Den dubbla hermeneutiken betyder härigenom att vi bedriver vår undersökning med våra tolkningar samt de olika lärarnas tolkningar som vi då har intervjuat och observerat (Nils Gilje & Harald Grimen, 1992). Ett första bearbetningssteg kan sägas vara transkriberingen av intervjuerna då även noteringar gjordes om vad som framkommit i intervju- och observationssammanhang. Ett andra steg kan sägas vara den första genomläsningen av data. Vid tredje och fjärde genomläsningen har vi fångat upp stödord som sedan utgjort analysverktyg för fortsatt bearbetning. (Esaiasson m.fl. 2004). Dessa stödord har utgjort strukturen för de funna resultaten.

5 Resultatredovisning

I detta avsnitt lyfter vi fram våra resultat av våra tre observationer samt tre intervjuer. Vi redogör för resultatet av observationerna - den fysiska lärandemiljön och resultatet av intervjuerna - den psykiska lärandemiljön. Genom detta lyfter vi olika beskrivningar och jämför de olika lärarnas klassrum och diskussioner med varandra. Vi inleder kapitlet med att ge en kort bakgrund till alla tre klasserna som vi tagit del av.

5.1 Resultat av observationerna - den fysiska lärandemiljön

Bakgrund

Skolorna där vi gjort våra observationer har gett oss en hel del funderingar. En av skolorna präglas av en hemlik miljö som påminner om en stor lägenhet med två våningar. Det är en nybyggd skola som inte har funnits i mer än 5 år. I skolan finns det ett rymligt kök där skoldagen inleds med en gemensam frukost för alla elever. Här bakar eleverna och använder olika köksredskap för att få ett tydligare intryck av de olika ord och begrepp som de skall lära sig av det nya språket. Den andra skolan som vi gjort våra observationer i är en äldre skola, där det går elever från år f- 9. Det är en stor skola uppdelad i två olika hus, ett för de yngre och ett för de äldre eleverna. Skolan präglas också av en trevlig miljö, där eleverna har tillgångar till olika aktivitetsredskap och uteplatser att befinna sig i. Eleverna har dessutom ett kök som dem tillsammans med lärarna brukar baka i.

Observation 1) Klassen är en år 1- 2 och består av 22 elever. Eleverna som går i årskurs ett är sällan med årskurs två eleverna i klassrummet. Majoriteten av eleverna i klassen är flerspråkiga. Eleverna visar olika utvecklingsnivåer, vissa kan läsa och skriva på grundnivå andra har inte knäckt den alfabetiska koden. Dessutom fanns det några elever som hade lite svårigheter med att sitta stilla och lyssna koncentrerat på läraren. Läraren har kallat de två årskurserna efter en färg.

Observation 2) I klassen har eleverna varierande åldrar, mellan åtta och tio år och är nyanlända utländska elever. Vissa har aldrig gått i skolan, andra har haft tillgång till en längre skolgång. Det är svårt att skapa en gemensam grund för alla dessa elever. Men en utgångspunkt som man kan basera inläringen på är att alla skall lära sig ett nytt språk från början.

Observation 3) I denna klass är det också nyanlända utländska elever. Eleverna är mellan sex och sju år. Här har eleverna också varierande tidigare kunskaper, förförståelse och erfarenheter. De kan inte läsa och skriva, varken på svenska eller på sitt modersmål. Här är det mest fokus på bokstavsbearbetning.

Klassrummets möblering och utrustning som ska hjälpa lärarna att motivera elevernas läs- och skriv lärande.

Observation 1) Klassrummet är ganska litet, med två stora bord som har plats för cirka sex elever. Möbleringen i klassrummet underlättar ögonkontakten mellan eleverna och läraren. Denna möblering hjälper eleverna att samarbeta och samtala med varandra. På väggarna ser man att det finns gestaltade texter, bilder på elevernas olika vardagsaktiviteter, bilder som innehåller både bokstäver och djur som symboliserar bokstavsnamn t.ex. A som apa och B som björn. På tavlan finns det ett schema där läraren har ritat och skrivit vad eleverna ska göra under veckan. När eleverna har bokstavsbearbetning ser vi att de är självständiga och medvetna över hur de ska arbeta, vad det är som de gjort klart och vad som de sedan har kvar att göra. Det finns några enstaka skyltar som beskriver några regler som eleverna ska ta hänsyn till i klassrummet. Pedagogen försöker samarbeta med barnen för att få dem att bli självständiga och ansvarstagande i sitt lärande. Det finns hyllor med skolmaterial i svenska och matematik. Det finns däremot inte skyltar som visar vad varje hylla innehåller. Det finns hurtsar med lådor där eleverna samlar sina skolarbeten och uppgifter. Eleverna har egna lådor med sina namn på. Det finns inte tillräckligt med utrymme i klassrummet för att eleverna ska kunna sitta i en samlingsring på golvet. Under våra observationer såg vi inte att eleverna hade samling. Det finns en dator i klassrummet men vi såg inte att läraren utnyttjar den för att stimulera elevernas lärande. Barnens teckningar och målningar är uppsatta på väggarna och det finns ett stort fönster som det står blomkrukor i. Bredvid fönstret finns det ett litet bord där eleverna samlar sina läroböcker. Det finns ytterligare stor plats på väggen i klassrummet som skall ge utrymme för eleverna att kunna hänga upp sina arbetsmaterial och teckningar.

Observation 2) Klassrummet är utformad på ett sätt så läraren har möjlighet att röra sig fritt omkring framme vid tavlan och mellan borden där eleverna sitter. Borden är uppställda i form av en halv kvadrat där borden står lite sicksack efter formen. Här kan läraren enkelt röra sig mellan eleverna då de behöver hjälp och tillsyn.

Vi ser glada och motiverade elever i sammanhållen grupp. I klassrummet finns alfabetet upphängt på väggarna. Dessa ser ut på flera olika sätt. En del lite större, färgglada, har en tillhörande bild eller figur. Andra är mer enkla och står i bokstavsordning. Klassrummet har många färger. Rummet har gardiner samt krukväxter i varje fönster. I klassen fanns

det spel som bokstav och ord memory, ordbingo som eleverna själva gjort, puzzel av olika slag, 4 i rad etc. Vädret, årstiderna, temperaturen, datum, veckodagarna och månaderna är något som man talar om varje morgon i detta klassrum. Till detta finns det olika böcker om de olika årstiderna. Dessa är fyllda med fina bilder. Alla klassrum har inte dessa böcker men man delar med sig av materialet. Lärare B hade gjort egna väderbilder med ord som eleverna använde sig av varje dag då de hängde upp bilderna på tavlan beroende på vilket väder det var ute. Eleverna har gjort egna flaggor som de hängt upp på väggen.

Observation 3) Klassrummet är lagom stort och har ett litet rum intill. I klassrummet finns det ett bord med stolar och hyllor och en tavla som läraren brukar använda för elevgruppen. Borden och stolarna är radade i sicksackform där läraren har möjlighet att gå mellan eleverna och hjälpa dem. Här finns det även små hyllor med lådor till varje elev. Alla föremål i klassrummet har ett ord intill som konkretiserar föremålet. På tavlan finns ett schema för hela veckan, där det med hjälp av bilder står vad eleverna ska göra varje dag, exempelvis att de har idrott och skall ta med idrottskläder eller att de ska ha läxa där det finns en bild på bok. Man har alfabetet upphängt i rad med en tillhörande bild till varje alfabet. Man har dessutom flaggor på elevernas alla länder en stor Sverigekarta och en lite mindre världskarta. I klassrummet har man inte en samlingsring. Det finns inget utrymme för det. Läraren har valt att göra ett samlingsbord. Klassrummet är ljust. Det finns inte tillräckligt med utrymme på väggarna för att eleverna ska kunna hänga upp vad de själva skapat. Gardinerna är gröna och enkla samt fönstren har inte blommor .

Varierande metoder och material som lärarna använder sig av i undervisningen

Observation 1) Läraren varierar undervisningen genom att utgå ifrån elevernas olika erfarenheter och upplevelser som hon försöker väva in i undervisningens innehåll. Detta gör hon genom att ställa frågor och uppmuntra eleverna att reflektera över sitt eget lärande. Vi ser en positiv atmosfär där läraren bekräftar eleverna genom att skapa öppna diskussioner med dem samt inte ge dem direkta svar. Läraren stimulerar och uppmuntrar eleverna att själva fundera över svaret när de diskuterar tillsammans. Läraren undervisar i samma ämne men utifrån olika sätt och använder olika pedagogiska hjälpmedel. Detta ser vi ger eleverna variation i undervisningen. Då läraren exempelvis introducerar en ny bokstav, använder hon sig av högläsning av en saga som innehöll många ord som börjar på den bokstav de bearbetade. Ibland läser läraren högt i olika böcker som handlade om upplevelser som barnen själva kan relatera till och känna igen sig i. Eleverna har läsläxa två gånger i veckan. Vi ser eleverna arbeta med bokstavskort där läraren uttalar själva ordet högt och tydligt samt där eleverna sedan radar upp bokstäverna från en bokstavslåda vilka sedan skall bilda ett ord. Här ser vi hur eleverna får möjlighet att lyssna och strukturera upp bokstäverna för att kunna bilda ett ord. De får även tillgång till att diskutera med sina klasskamrater kring vilken bokstav de skall välja.

Observation 2) Här ser vi att läraren för att variera språklärandet använder sig av alfabetisering, högläsning, skrivning, orduppbyggande och praktiskt lärande, estetiskt samt teoretiskt. De tidigare erfarenheterna och kunskaperna är väldigt viktiga för

språklärandet utifrån det observerade. Hit hör dessutom klassrumsmiljön, omgivningen, samspelet och interaktionen.

Klassrummet innehåller en variation av bilder, böcker, alfabet, och alla de föremål som eleverna gjort. Detta har hängt upp och finns tillgängliga i klassrummet. Utifrån det vi ser i klassrummet får eleverna möjligheter till att se på sina egna uppgifter och känna att arbetena är uppskattade. Läraren tydliggör deras arbete och använder dem till skriftspråksinläringen. Till varje temaarbete som eleverna gjort tillsammans med läraren, har de skapat ett synligt arbete som de hängt upp, lagt ut och delat med sig av till andra i klassen samt i skolan. Detta kan vara material i form av teckningar, bilder, dikter, sånger, fotografier och levande material, t.ex. växter, stenar, kvistar, löv, insekter. Klassrummet är möblerat med olika föremål, redskap och material som skall stimulera de yngre elevernas inlärningsförmåga. I klassrummet fanns en matta för samlingsringen och i ett litet rum intill klassrummet en soffa som används som läshörna. Samlingsringen använder de tillsammans för högläsningstund, lektund för att spela spel eller en plats att starta dagen på.

Observationer 3) Läraren i denna klass varierar sitt material i undervisningen på ett sätt som är anpassat för de yngsta åldrarna i grundskolan. Han använder sig mycket av bild, ljud och estetiska material. Han tydliggör olika redskapsnamn, deras uttal, ljud, bild och relaterar detta till bokstäverna. Vi ser att eleverna får använda sig av lera och tråd för att forma olika bokstäver. Dessutom delar han ut en tidning till varje elev, och ber dem ringa in den bokstav som de bearbetat under dagen, i detta fall var det bokstaven K.

5. 2 Resultat av intervjuerna – den psykiska lärandemiljön

Här nedan följer en sammanställning av lärarnas utsagor som besvarar våra frågeställningar och utgångspunkter för undersökningen. Vi har valt att skriva sammanfattade rubriker av våra frågor som vi då framställt och skrivit innan varje intervju del. Intervjuerna har vi justerat något för att lyfta lärarnas talspråk till skriftspråk och för att vi ska vara mer fokuserade kring det som belyser just vår undersökning.

Lärarnas viktigaste utgångspunkter i skriftspråklärandets undervisning och planering

Intervju lärare A:

- Jag utgår från förförståelse och erfarenhet alltså vad eleverna kan och förstår samt från vad eleverna har för talspråk och språkförståelse. I arbetet utgår vi i klassen från en bokstav där vi tar till ljud, tal och letar efter relevanta ord förknippade med bokstaven som bearbetas. Dessutom utgår jag från elevernas upplevelser, t.ex. olika fantasier. Eleverna tränar på skrivandet genom att skriva varierande ord, läraren fördjupar skrivandet genom att låta eleverna lägga upp ord med bokstavskort, eller låta eleverna skriva på dator för att underlätta att svårigheter

uppkommer. Ett exempel på dessa svårigheter kan vara att en elev har svårt med finmotoriken och därför behöver träna upp sig genom att skriva på datorn.

Intervju lärare B

- Jag anser att innehållet är viktigast då man ska tänka på att planera en undervisning med bokstavsinnlärning. Alla sinnen måste betyda något för eleverna då de ska lära sig något. Här utgår jag från att skapa uppgifter som låter eleverna forma bokstäver, se till bokstävernas varierande storlek, läsa, skriva, klippa, klistra och måla. Jag låter eleverna öva och repetera, till lärandet använder jag mig av ramsor och sånger.
- Då vi exempelvis arbetar med bokstaven N, ser jag till att komma på så många ord på bokstaven N som möjligt. Sedan kopplar jag samman en ramsa och sång till varje bokstav som bearbetas. Bokstavsbearbetningen varar i en vecka vardera. Detta kopplar jag även samman med det temaarbete som vi tillsammans i verksamheten har. Denna vecka hade vi temat djur, då valde jag att relatera huvudbokstavens ord till detta tema. Orden och bokstaven löper igenom under de veckor då vi bearbetar en ny bokstav, detta sker i form av repetition.

Intervju lärare C

- Jag använder mig av känslor i undervisningen, vilket jag anser vara det viktigaste. Eleverna skall få möjligheterna att utveckla ett språk och lära sig alfabetet genom att använda alla sinnen i undervisningen. Mina elever får måla, skriva och läsa själv. Exempelvis fick de bearbeta bokstaven M. De fick i uppgift att först vika ett A4 papper i fyra delar. Genom detta formas linjer på själva papperet som eleverna sedan får anpassa sig efter och skriva ner både stora och små bokstäver på. Då man övar skrivandet och dess motorik är det viktigt att ta hänsyn till ljudningen av bokstäverna. Här blir då M som mmm, jag brukar skriva bokstaven på tavlan samtidigt som jag uttalar den. Sedan låter jag eleverna komma fram till tavlan och skriva den bokstav som jag ljudar högt. Här får de även möjlighet till interaktion och samspel, de hjälper varandra och peppar varandra att skriva rätt.

Jag använder mig av data och projektor, som nyligen installerades i klassrummet. Jag använder mig av ett program som heter Paint. Allt jag utför på datorn ser eleverna via storbildsskärmen. Jag brukar t.ex. rita bokstaven på datorn, eleverna ser vad jag gör, sedan ber jag eleverna att uttala själva ljudningen av bokstaven under tiden som jag skriver den.

Variation pedagogiska hjälpmedel och läromedel i undervisningen

Intervju lärare A

- Jag använder mig av bokstavskort i början av ord och bokstavsbearbetning. Då finmotoriken förbättras får barnen börja skriva för hand istället. När eleverna kommit igång med skrivandet och tycker att det är roligt, får de göra små böcker av sina ord som blir texter. Eleverna får även välja att måla i dessa böcker istället för att skriva ifall de tycker att det är för svårt. Böckerna syr vi ihop till fina pärmar. Här tränar eleverna sin finmotorik och inspireras till att vilja utvecklas i sitt språk genom att måla och skriva. Jag anser att detta arbetssätt är bra för att en del elever tycker att det är svårt att skriva, detta ger de därför större möjligheter till att kunna välja ifall de vill rita eller skriva tills vidare. Sjuåringarna blir oftast de elever som väljer att rita och ber mest om hjälp då de ska skriva, antingen från sin kompis eller mig som lärare.

Det finns för och nackdelar med allting, min uppfattning är att de flesta eleverna har lätt till att börja läsa och skriva. Som lärare provar man varierande undervisningsmetoder och går inte detta har eleven alltid en möjlighet att leka med ord samt bild där de parar ihop dem med text. Med detta menar jag varierande ord som passar in med helordsbilden. Det finns olika kort med bilder som passar ihop med varierande ord, man letar efter de rätta orden och skriver ner det under bilden. En svårighet som eleverna bemöter är då de ska lära sig bokstäverna, de kan ha svårt med arbetsminnet. Detta kan till exempel vara att de glömmer själva ljudet på bokstaven, trots att man har arbetat med det i ungefär en vecka. Jag använder inte helordsmetoden i början, utan jag använder mig av ljudmetoden som en grund t.ex. ordet sagas.....a.....g.....a. Jag börjar med att berätta om bokstavens ljud sedan säger jag till eleverna att denna bokstav har ett namn, för att kombinera ihop namn och ljud. Ibland när vi arbetar med bokstäverna så hämtar eleverna saker hemifrån som börjar på den bearbetande bokstaven. Exempelvis bokstaven D, eleverna hämtar doftljus, docka etc. Ett alternativ är också då vi går ut i skogen och försöker hitta växter, plocka material. Ibland bakar vi t.ex. våfflor som börjar på bokstaven V, då vi arbetar med bokstaven. Leta ord i klassrummet, läser de högt, räknar ut hur många ord vi har skrivit på tavla. Man försöker ofta göra något meningsfullt på varje bokstav exempelvis larver på L och vantar på V, mus i lera av bokstaven M. En bild på ett sandslott som är gjord av sand och som då relateras till bokstaven S genom olika sinnen exempelvis att sjunga en sång till en bokstav, rim och ramsor eller dikt. Jag försöker hitta på olika saker för att associera och befästa ett ljud med en bokstav samtidigt som jag vill underlätta lärandet för eleverna. Jag har ett schema som jag har ritat på tavlan, eleverna följer schemat och vet vad de ska göra. En av punkterna på tavlan är att visa fröken allt de har gjort och där vet jag om någon inte gjort klart sitt schema. Jag använder också inspirationsfigur och ibland en handdocka för att dramatisera. Ibland läser jag en saga eller en ramsa och frågar barnen ”hör ni någon bokstav flera gånger”. Jag vill att eleverna ska känna igen hur bokstäverna låter utifrån munnens artikulation, där jag fokuserar på var tungan ska sättas för rätt uttal.

Intervju lärare B

- Jag använder mig av olika läromedel, och uppgifter samt material. Detta anpassar jag till elevernas nivå, grupp och kunskaper. Just nu utgår jag från femton olika läromedel som jag sammanfogat och gjort ett sammanhängande material av passande för mina elever. Eleverna har olika inlärningsförmågor. Detta gör att jag utgår från variation i mitt arbetssätt, planering samt undervisning av skriftspråket. Ibland får mina elever skriva av texter, det kan vara korta och enkla sånger, visor, eller fakta etc. Men ex så har jag en elev som vägrar skriva av och vill aldrig utföra detta som uppgift. Eftersom andra elever i klassen gillar att skriva av ibland, så ser jag därför till att anpassa något material som han stimuleras och lär av. Elevernas vilja ska respekteras i planeringen och strukturen av en undervisning. Låtsasskrivning är ett tecken på att barnet har blivit intresserat av skriftspråket. Elever lär sig genom att man skriver långsamt och tydligt fram för dem, under tiden ser barnet skoandets process och de lär sig därför att hänga med i utvecklingen.

Jag vill att eleverna ska ha det roligt då de lär sig, därför bifogar jag alltid en sång eller ramsa i bokstavsbearbetningen. Det hjälper dem att utveckla ett bättre språk samt ordförråd. De lär sig ramsor, och sånger utan att alltid veta eller komma ihåg vad varje ord betyder. Elever måste se, höra samt göra och känna av det dem ska lära sig oavsett om det är en bokstav eller något annat. Eleverna får kombinera bearbetningen med spel, lek som memory eller bingo där olika ord och bokstäver kopplas till varierande bilder.

Vi har gjort en bokstavstavla, där vi lägger upp alla de ord som är kopplade till den bokstav som vi bearbetar och lär oss under en vecka. Vi lagar eller bakar något som börjar på den bokstaven vi arbetar med. Då vi till exempel arbetade med bokstaven J bakade vi en jordgubbstårta tillsammans. Eleverna fick då smaka på den tårtan som fanns i sången och på bilden i boken intill sången.

Häromdagen målade vi små nyckelpigor utifrån små stenar som vi hade varit ute och plockat tillsammans i skogen.

De olika material och redskap som vi formar, målar och skapar utifrån dessa teman hänger vi på väggarna, antingen i klassrummet eller i skolkorridoren.

Eleverna får en stark motivation till lärandet genom att man som lärare anpassar undervisningen och läromedlen utifrån deras behov och förmågor.

Datorn använder vi också som ett stöd i lärandet, detta medel använder vi oss av en gång i veckan. Eleverna har tillgång till olika program på datorn som specifikt är avsedda för språkutveckling. En heter zebran, och en annan är en hemsida som vi på skolan använder oss av och som är bra för vårt varierande tema arbete.

Barn är otroligt olika samt lär på skilda vis, vi har de taktila och kinestetiska barnen som är ständigt i behov av rörelse i lärandet. Sedan har vi de visuella

barnen som behöver koppla samman bild med ord för att få en bredare förståelse för lärandet och dess mening. Här utgår jag därför ifrån memory där bild och ord kopplas samman. Sedan har vi det auditiva barnet som lär genom att lyssna. Det finns de elever som är analytiska de lär via traditionella läs och skriv.

Intervju lärare C

- Jag gillar att varierar mitt arbetssätt jag använder mig av datorn, olika böcker specifikt den boken som är skriven av en före detta lärare, men som numera är mentor på skolan. Vi utgår från ett temainriktat arbete där vi för varje tema har ett specifikt kapitel i denna bok. Boken innehåller grundläggande kunskaper i det svenska språket. Den är väldigt lätthanterlig samt enkel att förstå och väldigt relevant. De får måla, skriva och läsa i denna bok. Eleverna brukar få måla olika stora bokstäver. Till dessa finns det ett tillhörande ord och bild som de kan relatera bokstaven till. Eleverna gillar att rita och måla därför låter jag dem göra det, de brukar till exempel rita en apa och skriva bokstaven A därefter.

Jag har dessutom gjort i ordning trolldag som alla får en bit av nån dag i veckan för att leka med den och forma olika bokstäver. Dessutom använder jag mig av tråd för att även här forma bokstäverna. De brukar få klippa ut olika bokstäver i tidningar och ibland får de använda tidningen till att ringa in den bokstav som vi bearbetat under den specifika veckan.

Jag kan dock finna nackdelar med att arbeta endast med datorn, Här får eleverna endast se bokstäverna, eleverna känner inte det som de skriver utan de ser bara. Jag anser att barn behöver känna på bokstäverna genom att forma dem med pennan, här utvecklar de finmotoriken också, vilket många barn behöver. De ska känna det de skriver för att kunna få konkret kunskap av skrivandet och läsandet. Datorn kan kännas som ett abstrakt föremål till en viss del. Eftersom bokstäverna då redan är formade på tangentbordet. Eleverna lär sig kanske känna igen dem men dessvärre utvecklar de inte känslan till bokstavens form inte heller dess finmotorik som de behöver vid handstilsskrivandet. Jag anser att eleverna känner via handen, denna känsla går mot hjärnan och då skapar eleverna en annan kunskap till bokstaven samt dess form. Den blir mer personlig vilket sedan gör det mer meningsfullt.

Jag försöker alltid att hitta nya uppgifter till eleverna, och förenkla olika redan gjorda uppgifter efter deras kunskapsnivå. Jag anpassar det material som passar bäst för just den gruppen jag har. Detta varierar oerhört mycket beroende på gruppen.

Jag försöker ständigt relaterar olika ord, begrepp, bild, bokstav och siffror med roliga figurer och former. Jag har små redskap på saker som finns i hemmet, detta gör att eleverna direkt ser vad det är man försöker beskriva för dem.

Jag anser att man skall konkretiserar lärandet genom att använda sig av redskap som skall finnas i klassrummet.

Jag tar till elevernas olika erfarenheter, olika nivåer och anpassar olika uppgifter utifrån elevens kunskaper. Vissa elever får lite mer avancerade uppgifter, andra får lite enklare variant av uppgifter. Jag ger inte alltid samma till alla, jag tar hänsyn till deras skilda bakgrund och kunskaper, jag ser till att alltid tänka på det i min planering och undervisning.

Min roll som lärare

Intervju Lärare A

- Jag anser att en vuxen inte kan lära barnen att läsa. Barnet lär sig själv, men lärarens roll är att finnas till hand och ge eleverna stimulans, motivation och stöd för att väcka deras nyfikenhet till att vilja lära sig läsa. Jag gör mitt yttersta för att uppmuntra eleverna till att inspireras i läs- och skrivlärandet. Härigenom är mitt mål att stimulera eleverna i sitt tänkande och få dem att komma på egna berättelser där deras fantasi får flöda. Vi brukar tillsammans i klassen försöker läsa de olika berättelserna så mycket som möjligt för att visa på deras kunskaper och dela med sig av dem till de andra.

Jag brukar arbeta med eleverna genom att låta dem skriva egna böcker. Om en elev endast lyckas komma på en mening och skriva ner den så ingår han/hon i en lärandesituation. Ex ibland skriver eleven något som inte går att läsa. Det är viktigt att som lärare skriva en tolkning under elevernas texter och inte gå direkt in i deras texter. Det är de som bestämmer vad det ska stå i texten. Detta uppskattas av de flesta elever. Jag använder också högläsning för att inspirera elever till läsning och skrivning samt bokstavsbearbetning genom att klippa och klistra och leta efter ord som många kan och som börjar på ljudet på den bokstaven som de bearbetar.

Högläsning använder jag nästan varje dag där jag läser en berättelse eller ett kapitel ur en bok, men det är svårt för eleverna att alltid sitta och lyssna. Man får istället läsa på korta stunder. Därför kan det vara bättre att använda sig av böcker med bild för att konkretisera, dessutom är det relevant att använda sig av olika föremål som tillhör sagan man läser för eleverna. Dessutom är det relevant att diskutera kring sagan och utveckla det genom att ex rita, skriva och forma saker utifrån sagan. Här är det viktigt att eleverna sitter nära varandra, för att därigenom kunna vissa varandras bilder och ta del av det som de har gjort. Jag anser att konkretisering är väldigt viktigt för att utveckla elevernas ordförråd. Jag använder

mycket konkretisering för att eleverna ska få en bättre förståelse för läs och skriv, specifikt gäller detta för de eleverna med annat modersmål än det svenska.

Intervju lärare B

- Min lärarroll är en härlig utmaning som ibland kanske kan kännas övermäktig. Tillit är en grundförutsättning för all inläring. Vi som lärare ska härigenom tro på varje barns möjligheter och strukturera material som är avsett för dem. Jag anser att min roll är viktig i skriftspråkets lärande samt i elevernas generella kunskapsutveckling. Eleverna behöver mig, de behöver en vuxen för att få trygghet, struktur och planering i sin undervisning. De behöver ett stöd i lärandet, någon som kan mer och kan forma stimulerande uppgifter som hjälper de att knäcka koden och ser till att de fylls av lust, vilja och engagemang. Jag älskar mitt arbete, och specifikt då jag ser en underbar utveckling. Då jag ser goda individer lära sig och knäcka den alfabetiskakoden, jag blir så glad och tårfylld då.

Mitt argument för det stimulerande lärandet är att man hela tiden ska variera didaktiken för eleverna, specifikt för de elever med ett annat modersmål och som då läser svenska som andraspråk. Detta skall göras dels för att skapa stimulans och dels för att den nyvunna kunskapen skall utnyttjas effektivt via olika resurser.

Intervju lärare C

- Jag vill alltid ha ett avstånd mellan mig själv att vara en lärare och eleverna. En lärare bör behålla sin plats i undervisningen, man skall lyssna till sina elever, låta dem lyssna på en, skapa tillit och respekt till varandra och en positiv arbetsmiljö för att därigenom kunna utveckla motiverande samt stimulerande lärandesituationer.

Dialog, och kommunikation är alltid viktiga utgångspunkter i lärandet. Eleverna ska inte få ta saker och ting över styr eller för givet. De skall veta sina gränser och vad som är ämnat att vara regler i skolan. Jag försöker alltid vara snäll och trevlig som lärare, men behålla en viss auktoritet så att barnen tycker om en och respekterar en som vuxen. Jag ser till att förhålla mig bra till eleverna så att de får viljan till att lyssna på mig och vilja att förstå vad som är viktigt och vad de bör göra i klassen.

Jag som lärare skall fungera som en hjälpende hand, mina elever behöver mig. Det är få elever som arbetar och går vidare med sina uppgifter självmant, många behöver extra stöd och hjälp. Jag anser att alla ska få hjälp med sina behov.

Vi når inte målen för de varierande ämnena som krävs på denna skola, för vi utgår från en särskild undervisningsform som inte är grundad på att klara av alla dessa punkter i vardera ämnet. Vi har en annan variant av verksamhet, där vi når värderingsmål, och demokratiska utgångspunkter. Värdegrund är det vi grundar all vårt arbete på.

Teoretiska förhållningssätt och lärandeteorier i undervisningen

Intervju lärare A

- Jag har läst en hel del av Vygotskij och tagit till mig en del av hans teorier t.ex. att barn lär av andra barn. Till detta hör också ett arbetssätt där de stora eleverna lär de små, barnen att lära sig utifrån ett socialt sammanhang. T.ex. barn från årskurs ett får hjälp från barn i årskurs två. Ett annat exempel kan också vara då eleverna sitter och diskuterar om olika saker. Då förstår de budskapet utifrån sin synvinkel, där de själva hittar på egna strategier och förklaringar till de andra eleverna om hur de har löst eller tänkt kring uppgifterna. Den sociala miljön kan påverka mycket i elevernas utveckling. Barn kan även läsa böcker för varandra.

Intervju lärare B

- Variationsteorin är för mig en teori som passar bäst in på mitt arbetssätt. I mitt arbete med skriftspråket anser jag att det viktigaste är att variera metoder, uppgifter och arbetssätt för eleverna. Eleverna behöver ständigt känna på språkets olika fenomen, alla lär sig på skilda sätt. Utifrån en variations arbete kan jag tillåta att eleverna inspireras, motiveras och lär sig samt utvecklas utifrån sina olika behov och förutsättningar. Ett språk är för mig som en arkitektur, man måste se och arbeta med den utifrån olika vinklar för att därigenom lära sig den, förstå sig på innehållet och vad dess budskap är.

Jag har alltid arbetat med många olika människor, från många olika delar av världen. I mitt klassrum är det sociokulturellaperspektivet en teori som fungerar som en självklar del i mitt arbete med eleverna. Det sociala är ytterst viktig för lärandet av språk och personlighets utveckling. Det är viktigt att lyfta elevernas olika ursprung, erfarenheter, kunskaper och allt bagage de bär med sig in i klassrummet och se de som resurser i arbetet. Min uppgift som lärare är att låta eleverna ta del av varandras olikheter och kunskaper, och lära mina elever att se varandra som tillgångar i arbetet och där de lära av varandra.

Intervju lärare C

- Teori är viktig, men verkligheten och praktiken är för mig det viktigaste lärandet för eleverna och mig själv som lärare. Härigenom är teorin inte den främsta utgångspunkten i mitt arbete för jag anser att verkligheten skiljer sig oftast från själva teorin som man läser. Men då jag skall förklara mitt arbete ur ett teoretiskt perspektiv så anser jag att jag utgår från variationsteorin i min undervisning med skriftspråklärandet. Elever behöver höra, känna, se och vara en del av olika material som vi arbetar med i lärandet. Dem är olika individer, för att dem på bästa sätt skall uppfatta vad det är dem skall lära och för att lärandet skall bli meningsfullt så bör dem som hela individer integreras i ett varierande arbetssätt

där man tar till alla sinnen. Utifrån ett variationsperspektiv får alla elever möjligheten att lära sig och utvecklas utifrån det som passar bäst för dem.

- Sociokulturella perspektivet är en självklar del av vårt arbetssätt på skolan. Anledningen till att jag just ser till detta arbete är på grund av att det är en självklar del i vår verksamhet. Alla är vi olika, vi lever i ett mångkulturellt samhälle och har ett mångkulturellt klassrum. För mig är det främst viktigt att eleverna ger och tar av sina kunskaper och att jag lyfter elevernas olikheter in i arbetet och tar till metoder där dem kan lära av varandra som olika individer. Detta gör att dem lär sig att bli goda samhällsmänniskor och respekterar varandra. Härigenom ser dem varandra som tillgångar, de lär att det finns olikheter både i klassrummet samt i världen. Dessutom får de möjligheten till att utvecklas i sitt lärande tillsammans med varandra.

Det fysiska lärande rummet

Intervju lärare A

- Om man i ett klassrum har tillgång till ett kök så kan man tillsammans i klassen baka för att utveckla bokstavs- samt ordlärandet genom att använda alla sina sinnen i undervisningen. I ett klassrum ska det finnas hyllor som man kan ställa grejer på, stora väggar för att hänga elevernas saker på utan att det behöver bli rörigt. Gärna en hörna som är läsvrå/ läshörna där man kan ha en soffa och kuddar, bokhylla som man kan ställa böcker på för att de ska vara synligt tillgängliga i klassen. Dator är ett viktigt redskap som vi behöver ha i klassen för att ha ytterligare ett läromedel att lära av.

Intervju lärare B

- Klassrummet ska vara organiserat på så vis att det är anpassat för alla elever. Allt material ska finnas tillgängligt på olika platser i klassrummet. Dessutom ska varje elev veta vart sakerna ligger så att de lätt kan använda dem vid behov i lärandet.

Alla mina elever har olika bakgrund som skolgång, erfarenheter och kunskaper. Mina läromedel anpassade på varierande sätt. Detta har jag gjort för att få mina elever att känna att det finns uppgifter efter deras nivå och förmågor och att de kan klarar sig i sitt arbete. Detta medför att alla mina elever bemöts med respekt.

Jag brukar variera arbetet även med helordsmetoden samt avkodning. I efterhand brukar jag pröva dessa metoder för att se vad som är mest lämpligt för dessa elever att lära av.

Intervju lärare C

- Jag tycker att eleverna ständigt ska omringas med konkreta och relevanta material som är kopplade till verkligheten. Ett klassrum ska inte innehålla alltför mycket material och redskap för det kan bara förvirra eleverna. Det skall vara enkelt, stimulerande med de viktigaste redskapen som man behöver för att stimulera och konkretisera lärandets olika perspektiv.

5.3 Studiens huvudresultat

Med hänsyn till de varierande intervjuerna och observationerna vi deltagit i, har vi haft tillgång till att se hur lärare arbetar för att skapa varierande undervisningsmöjligheter för eleverna i deras läs- och skriv lärande. Lärarna lyfter fram vikten av att stötta elevernas läs- och skrivutveckling genom att skapa glädjefulla, lustfyllda samt fantasifulla verktyg och metoder både för den fysiska lärandemiljön samt det psykiska lärandet. Lärarna utgår från att skapa en positiv atmosfär kring läsandet och skrivandet där målet är att väcka elevernas intresse, lust och nyfikenhet till skriftspråket. Utifrån intervjurestadierna och observationerna har vi kunnat dra den slutsatsen att det är av betydelse för elevernas skriftspråklärande att läraren blir medveten om de varierande undervisningsmetoder som man kan använda sig av i sitt arbete med skriftspråket. Lärarna poängterar att man måste erbjuda olika metoder, material och redskap för att kunna fånga och tillgodose alla elever i ett klassrum oavsett deras kunskaper, nivåer, erfarenheter samt likheter och olikheter.

Utifrån vårt resultat av verkliga verksamheter och lärare som vi har intervjuat och observerat, är vår önskan att lärarstudenter, verksamma lärare och andra som läser vårt arbete ska få bredare kunskap och förståelse för vikten av lust, motivation, stimulans, socialt samspel och variation i undervisningens arbetssätt med skriftspråket.

6 Diskussion

I detta kapitel diskuterar vi våra resultat i förhållande till vad vi tidigare skrivit och arbetat med i rapportens teoretiska del. Våra resultat visar på en förståelse hos lärarna av variationens betydelse i undervisningen, det sociokulturella perspektivet samt motivationen där vi kan relatera till teori och praktik.

6.1 Musikens betydelse för språkutvecklingen

Resultat från våra intervjuer och observationer samt litteraturer visar på uppfattningar att pedagogen kan på ett stimulerande vis fånga upp elevers intresse till tal, läs- och skrivinläring via musiken. Utifrån det som vi har sett i observation 1, 2 och 3 anser vi att lärare fångar eleverna via olika undervisningsfunktioner, där de blir medvetna om språket genom varierande sätt, samtidigt som det underlättar skriftspråklärandet. Vi anser att

musiken skapar gemenskap där den förser eleverna med glädje och lek i lärandet, vilket motiverar eleverna till att vilja lära sig läsa och skriva.

Utifrån våra tidigare erfarenheter har vi sett hur elever ibland har svårt att koncentrera sig på vad lärare säger åt dem att göra. Eleverna är vid vissa tillfällen alldeles för upptagna kring det som sker i deras huvud av varierande tankar och handlingar. I kombination med musik uppfattar alla våra intervjulärare att man kan skapa rörelse, lyfta fram inre och yttre bilder, skapa rim, ramsor och lek för att eleverna med ord och fantasi ska tillägna sig ett lustfyllt undervisningsarbete. Vi har sett på hur barn gillar att sjunga, musik skapar glädje för dem. Lärare B brukar använda sig av sång till bokstavsbearbetningen, hon bifogar rim och ramsor eller dikt. Hon gör detta för att eleverna ska ha det roligt då de lär sig skriftspråket. Hon bifogar därför alltid en sång, ramsa eller dikt i bokstavsbearbetningen. Liksom lärare B anser vi att musiken är ett verktyg i undervisningen som hjälper eleverna att utveckla ett bättre språk samt ordförråd. Vi har sett utifrån verkligheten att eleverna lär sig ramsor, och sånger utan att alltid veta dess innehåll. Innehållet konkretiseras då det sedan sätts in i varierande verklighetssituationer i vidare bearbetningen av språket. Enligt lärare A kan detta på enklaste vis konkretiseras genom att elever inte enbart lyssnar på diverse sånger, utan även får möjlighet att tänka ut en sång, en ramsa som lyfter den bokstaven som man bearbetar just den dagen eller veckan. Härigenom har vi lärt oss att elever lär sig sjunga många meningar och ord, utan att de alltid förstår själva innehållet. Via musikens olika ljud och rytmer påverkas eleverna på olika sätt, de upptäcker språkets ljudklanger och melodi. Barnen får det lättare att komma ihåg och lära sig ord samt texter då lärare använder musiken som ett hjälpmedel i undervisningen. Utifrån detta har vi förstått att musiken ger olika känslouttryck både positiva och negativa. Den skapar energi och kan även göra eleverna lugna och harmoniska. Musiken hjälper oss som lärare att stötta eleverna till att utveckla ett språk via diverse metoder (Vesterlund, 2003).

Ett exempel på musik som metod, utifrån praktiken som vi har deltagit i, är att lärare tillsammans med eleverna kan spela, läsa eller sjunga någon sång, musik, rytm eller ramsa. Eleverna kan få blunda, sitta still, röra sig fritt omkring eller stå upp i klassen då de lyssnar på musiken. Detta påverkar, enligt de intervjuade lärarna, elevernas tänkande på varierande vis.

Lärarna uttrycker att man sedan ska fråga eleverna vad de tänkte på då de hörde musiken. Vidare kan frågor vara; Hur kände ni er? Vad associerar ni musiken till? Lärarna uttrycker, vilket vi i likhet med Vesterlund, (2003) är överens om, att pedagoger inte ska säga något innan eleverna lyssnat på musiken, för då kan det påverka deras tänkande och stimulera dem på helt andra banor än vad de själva skulle ha spontant tänkt på.

6.2 Kroppsövning som en enkel och vardaglig arbetsmetod

I enlighet med Kullberg (2006) och de intervjuade lärarna uppfattar vi att kroppsövelser har betydelse för skriftspråklärandet. Lärare A och B uttrycker att Röris är ett Friskis- och svettis – träningspass, som består av ett inspelat band, CD skiva eller DVD. I detta program finns det en instruktör som uttrycker sig tydligt och klart på svenska hur man

ska röra sig samt de olika kroppsdelarna under ett träningspass. Till detta förekommer ljud och ord i varierande former. Röris är en stimulerande undervisningsmetod som skiljer sig från många andra traditionella uppgifter som eleverna ständigt ska arbeta sig igenom. Detta kan ses enligt lärarna som ett motiverande lärtillfälle där eleverna utvecklar sina språkkunskaper i form av ett hälsobringande material. Röris har vi sett att de använder sig av ute på en av de skolor som vi valt att observera. Detta program är anpassat för alla elever, men främst för de elever som är i behov av rörlighet under sin undervisningstid och som har svårt att koncentrera sig. Detta program kan användas av lärare och elever under vanlig lektionstid, där man, t.ex. vill ha en distanserings tillfälle från studierna, eller som ett gemensamt lärande tillfälle där eleverna får slappna av, släppa loss och bara njuta av ett tillfälle till samspel de olika klasserna i mellan. Vi håller med Ellmin, (2008) om att språkets alla funktioner, det muntliga, skriftliga och kroppsliga är viktiga för elevernas läroprocess. Vi anser att elever lär och utvecklar sitt läs- och skrivlärande via olika budskap. Detta behöver då inte alltid vara med ord. Vi har även utifrån alla våra observationer sett hur viktigt det är att lärare uttrycker sig och förmedlar ett budskap via kroppsspråk, till detta språk hör mimiken, gesterna, kroppshållningen, vår intonation och varierande tonfall.

6.3 Högläsning

Lärarna uppfattar att det är betydelsefullt att belysa högläsningens varierande möjligheter i lärandet och integrera olika kompletteringar i undervisningen. Vi uppfattar att högläsningen skapar mening vilket också Lundberg och Herrlin (2005) uttrycker. Både vi, lärarna och dessa forskare poängterar också att nyfikenhet, lust, motivation och engagemang både fysiskt och psykiskt har en positiv inverkan på elevernas läs- och skrivutveckling. Vi menar att högläsning stimulerar elevers förmåga att koncentrera sig, de lär sig uttala, utveckla ett gott ordförråd och formulera sig tydligare därför är den ett viktigt undervisningsmoment som alla lärare bör ta till och utnyttja i läs- och skrivlärandet.

Lärare A använder sig av högläsning där hon tar till olika berättelser. Hon anser att det ibland kan vara svårt att eleverna sitter toleranta och lyssnar då man ska läsa. Detta argumenterar vi inte emot då vi själva haft högläsningstunder med elever under den tid vi arbetat med elever och praktiserat. Lundberg och Herrlin rekommenderar, vilket vi understryker att högläsning bör ske via korta stunder. Dessutom är det relevant att använda sig av böcker med bild för att konkretisera, läsandet genom att göra en koppling mellan det auditiva lärandet och det visuella. Här är det även relevant att använda sig av olika föremål som tillhör sagan man läser. Genom högläsningen kan pedagoger skapa en positiv atmosfär där eleverna fritt kan få kommunicera och diskutera kring sagan, dess innehåll och mening. Enligt lärare B kan detta sedan utvecklas genom att man låter eleverna exempelvis rita, skriva och forma saker tillhörande sagan. Vi uppfattar enligt Kullberg (2006), att konkretisering är väldigt viktig för språkutvecklingen och elevernas ordförråd. Alla tre lärare som vi tagit del av använder mycket konkretisering i arbetssättet, för att ge eleverna en bättre förståelse för läs och skrivlärandet. Lärarna anser att detta gäller främst de eleverna med ett annat modersmål än det svenska. Då lärarna använder sig av högläsning i undervisningen skapas en delaktighet och gemenskap både med bokens författare, läsaren samt eleverna i mellan. I enlighet med detta anser vi att det

är relevant att fördjupa sig och utveckla kunskaperna i det man läser högt för eleverna. Här kan vi som lärare ställa frågor kring text, ord och bild för att stimulera elevernas tänkande och för att fånga deras intresse, erfarenheter, kunskaper och därefter få dem att diskutera vidare kring boken dess innehåll, påverkan och budskap. Härigenom anser vi att lärare skall ge eleverna möjlighet till att skapa kommunikation och lära om varandras kunskaper, upplevelser, tankar och idéer. Detta uttrycker Lundberg och Herrlin (2005), vilket vi är överens med dem om. För att göra texterna mer levande tillåts i enlighet med Vygotskij (i Kullberg, 2006) barnens fantasi vara en del av skriftspråklärandet. Då är det riktigt att lärare använder sig av utklädnad t.ex. som Kullberg poängterar en inspirationsfigur och redskap och material som passar högläsningens boken eller texten som konkretiserar och gör innehållet av boken mera verkligt. Lärare A uttrycker också att det är relevant att diskutera kring sagan och utveckla den genom att ex rita, skriva och forma saker utifrån sagan. Vidare talar hon om, vilket vi understryker, att när eleverna sitter nära varandra har de lättare för att kunna vissa varandra bilder och ta del av varandras arbete. Vi tar stöd i vår överenskommelse med Lärare A hos Allard och Sundblad (2001), att användningen av konkretisering utvecklar elevernas ordförråd och hjälper eleverna få en bättre förståelse för läs- och skriv utvecklingen. Särskilt gäller detta elever med annat modersmål än svenska.

6.4 Dator som redskap för lärandet

Vid tidig ålder börjar barnen att skriva på egen hand, antingen med hjälp av en penna och papper eller med hjälp av datorn och tangentbordets bokstäver. Dator är ett av de redskap som lärare kan använda sig av i sin undervisning. Datorn är ett underhållande undervisningsmaterial som motivera och stimulera eleverna till läs och skrivinläring, dessutom brukar eleverna själva ha ett stort intresse av användandet av datorn i skolan. Vi uppfattar enligt Alexandersson m.fl. (2001), att datorn som ett läs- och skriv redskap skapar positiva upplevelser och lustfyllt lärande. Elever som har problem med finmotoriken och känner att de måste forma ordentliga bokstäver och en tydlig samt läsbar handstil upplever inte detta som ett problem då de får möjligheten att skriva på datorn. Tidigare forskning (Myndigheten för skolutveckling 2009-04-20) har påstått att ökad användningen av dator är särskilt viktigt för elever som har svårigheter med läs och skriv inläring. Vidare lyfter författaren de fördelar som dyker upp vid användningen av datorn i undervisning. Han menar att arbetet med datorn ger ”ökning av elevernas motivation och färdigheter, ökad självständighet samt utveckling av arbetet i grupp. En ökad motivation hos eleverna leder i sin tur till ökad uppmärksamhet och ökat engagemang under lektionerna, vilket främjar lärandet” (Myndigheten för skolutveckling, 2007:5, 2009-04-20).

Samhällsutvecklingen ställer krav på varje individ, vilket gör att vi behöver kunna använda dator för att kunna vara delaktiga i det samhälle som vi lever i. Liksom Säljö (2005) tycker vi att pedagoger behöver utveckla sina kompetenser för att skapa nya förutsättningar som ska hjälpa lärarna att främja elevernas lärande. Lärare kan härigenom utnyttja och utveckla undervisningen samt lärandemiljön med hjälp av dagens förbättrade teknologi som numera förkortas till ”IT”. Utifrån våra intervjuer och observationer kunde vi se hur lärarna på de olika verksamheterna använde sig av datorn som ett redskap för att

stimulera läs och skriv lärandet. Vi håller med lärare A och Dahlgren, m.fl. (2006), om att datorn kan fungera som ett stöd för de elever som har svårigheter med finmotoriken. Men vi anser även liksom Lärare C, att det kan finnas nackdelar med att man enbart använder datorn som ett redskap. Lärare C uttrycker att nackdelarna med att ha datorn som ett redskap, är att eleverna endast ser färdiga bokstäver på ett tangentbord. Eleverna får inte kroppskänsla utan de ser bara bokstäverna på tangentbordet. Vi inser och får stöd för denna kunskap hos Kullberg (2006) och Dahlgren m.fl. (2006) att barn behöver känna på bokstäverna genom att forma dem med pennan, det är då som finmotoriken får en möjlighet att utvecklas. Eleverna ska känna det dem skriver för att kunna få konkret kunskap av skrivandet och läsandet. Datorn kan kännas som ett abstrakt föremål till en viss del. Eftersom bokstäverna då redan är färdig formade. Eleverna lär sig här att känna igen bokstäverna men de utvecklar dessvärre inte känslan till bokstavens form inte heller dess finmotorik som de behöver vid handstilsskrivandet. Lärare C anser dessutom att eleverna känner via handen, denna känsla går mot hjärnan och då skapar eleverna en annan kunskap till bokstaven samt dess form då skriften sker via pennan. Den blir mer personlig vilket gör det sedan mer meningsfullt för lärandet (Längsjö & Nilsson, 2004).

Liksom lärare B anser vi att datorn kan användas som ett stöd i lärandet där eleverna kan använda sig av olika program som är specifikt avsedda för språkutvecklingen. Det finns några program som stimulerar barns tänkande till skriftspråksinläringen t.ex. Ett gratis program som finns på nätet och den heter *Sebran*. Den innehåller olika språklekar som hjälper barnen att ha kul och samtidigt lära eleverna att läsa och räkna. Ett annat exempel på IT som undervisningsmaterial är att lärare låter sina elever skriva sina berättelser eller enbart skriva av intressanta texter på datorn. Sammanfattningsvis anser vi att lärare alltså kan skaffa sig olika program för att skapa lust och vilja för eleverna att lära sig läsa och skriva, samtidigt ger lärare förståelse för elevernas olika inlärningsätt. ”Lärarna skall sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former ”*Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet - Lpo 94*, s.9).

6.5 Bokstavsbearbetning

Vi har förstått att bokstavsbearbetning är ett av de viktigaste samt mest grundläggande undervisningsområdena i skriftspråkslärandet. Det är den metod som vi har sett vara den mest bruklig i praktiken som vi undersökt. En hel del barn förmår inte lära sig arbetet på egen hand. Liksom Kullberg, (2006) understryker vi att bokstavsbearbetning är då eleverna arbetar med olika material och metoder för att lära sig alfabetet på ett mer fördjupat sätt. Här lär sig eleverna att skilja på olika bokstävers namn, de lära sig dess form och ljudning för att därigenom kunna använda kunskapen i sammanljudningen av flera bokstäver som tillsammans ska bilda ord eller delar av ord.

Kullberg (2006) och vi poängterar att till bokstavsbearbetningen ingår det att man som lärare tillsammans med eleverna använder sig av multisinnesprincipen. Intervju lärarna tar också ställning till detta och menar med detta att man tar hjälp av varierande övningar som ger eleverna möjligheterna att använda alla sina sinnen vid inläringen genom att klippa, klistra, forma bokstäver med lera, i sand och av snöre eller baka. Vidare menar

Ellmin, (2008) att elever blir uppmuntrade till att vilja utveckla sitt lärande och kunskaper då de ser att det finns ett meningsfullt mål att arbeta mot och sträva efter i lärandet. Utifrån våra observationer, kunde vi se hur eleverna arbetade med bokstavsbearbetning genom att få forma bokstäver av lera och tråd, rita och måla figurer/djur som börjar på huvudbokstavens namn, leta upp ett namn på den bokstaven som man bearbetar i klassen eller baka tillsammans. Detta anser vi, vara ett kreativt arbetssätt som via multisinnesprincipen stimulerar elevernas läs- och skrivlärande.

Lärare A uttryckte att hon inte använder helordsmetoden i början av elevernas skriftspråklärande, utan hon introducerar bokstavslärandet genom att koppla det till ljudmetoden. Utifrån de observationer vi gjort anser vi att denna metod är relevant vid inledande bokstavsbearbetning. Lärare A introducerar en ny bokstav genom att berätta om bokstavens ljud och lyfter sedan fram dess namn, för att kombinera namn och ljud. Vid bokstavsbearbetningen får eleverna möjligheten att hämta diverse saker hemifrån som börjar på den bearbetande bokstaven. Exempelvis bokstaven D, då hämtar en elev docka. För att konkretisera bokstavslärandet anser även lärare A att man ibland kan ha utomhuspedagogik där eleverna kan leta efter olika saker på bokstaven som man arbetar med. Både lärare A och B anser att bakning är ett viktigt stimulerande moment då de arbetar med bokstavsbearbetning. De båda bakar med sina elever något som börjar på den bokstaven de arbetar med, exempelvis bokstaven J då bakar de en jordgubbstårta. Eleverna får härigenom möjlighet att smaka på den tårta som bokstaven lyfter eller som fanns i sången samt på bilden i boken intill sången. Lärare C arbetar däremot inte mycket med bakning, utan använder sig av trolldag en dag i veckan. De använder degen för att leka och forma olika bokstäver med den för att kunna få känsla för bokstäverna de ska lära sig. Lärare C använder dessutom tråd för att forma bokstäverna som bearbetas. Lärare B säger *”Eleverna har olika inlärningsförmågor detta gör att jag utgår från variation i mitt arbetssätt, planering samt undervisning av skriftspråket”*.

Utifrån dessa metoder i bokstavsbearbetningen kopplar vi alla tre lärarnas arbetssätt till multisinnesprincipen, där man använder sig av alla sina sinnen vid lärandet, dvs. känseln, synen, hörseln, smaken och lukten (Kullberg, 2006). Lärare A, B och C anser att elever måste se, höra samt göra och känna av det de ska lära sig, oavsett om det är en bokstav eller något annat. Eleverna får därför kombinera bokstavsbearbetningen med spel, lek som memory eller bingo där olika ord och bokstäver kopplas till olika bilder. Vi anser att leken fungerar som en del av elevernas språkliga utveckling. I leken får elever möjligheten att utveckla sina kunskaper samt prova på och våga uttrycka språkligt innehåll genom stimulans och glädje. Här inser eleverna intresset med lärandet, vilket innebär att de därefter utvecklar sin förståelse och kopplar inläringen till utveckling (Dahlgren, m.fl. 2006). Lekmiljön har stor betydelse på elevernas fysiska och psykiska utveckling samt tänkande och lärande. Vi delar åsikt med Pramling och Sheridan, (1999) och Johansson (2003), att leken skapar utmaningar hos eleverna, den stimulerar elevernas tänkande samt reflekterande genom varierande konkreta upplevelser. Härigenom anser vi att elever också utvecklar sin sociala kompetens, vilket innebär att eleven utvecklar sin förmåga att kunna diskutera med sina kamrater genom leken. Utifrån våra erfarenheter har vi insett att elever via leken får en bredare möjlighet till att förbättra sin förståelse för

ordförrådets sammanhang och utöka det. Detta medför att eleven utvecklar sin berättareförmåga eftersom leken erbjuder aktiv språkträning.

I likhet med Carlgren och Marton, (2001) anser vi att bokstavsbearbetningen innehåller varierande undervisningsmetoder. Genom bokstavsbearbetning får eleverna erfara lärandet via olika perspektiv kopplat till alla deras sinnen. Elever erhåller nya kunskaper då vi ger dem möjligheter till att uppleva variation via olika lärandesituationer, dessutom blir lärandet mer meningsfullt och personligt då alla sinnen involveras. Genom detta blir kombinationen av erfarenheter och samspel i situationen ett avgörande sätt att tolka sin inlärningsprocess.

Lärare A menar att eleverna kommer igång med skrivandet och tycker att det är roligt, då de får göra små böcker av sina ord som de sedan förvandlar till texter. Vi tycker att det är viktigt för elevernas skriftspråkliga stimulans att lärare ger meningsfulla utmaningar där eleverna får skriva egna berättelser, böcker eller skapa egna pärmar utifrån sina kunskaper, tankar och idéer. Vi håller med Dahlgren m.fl. (2006) om att vi som lärare ska ge eleverna meningsfulla uppgifter, som är relaterade till skriftspråket och innehåller varierande idéer och med tanke på skrivning och läsning. Detta gör eleverna mer delaktiga samtidigt som de blir medvetna om sitt ansvar kring varför de gör vissa saker i klassrummet.

Lärare B låter sina elever skriva av texter, i form av korta och enkla sånger, visor, berättelser eller fakta. Hon menar att elevernas vilja ska respekteras i planeringen och strukturen av en undervisning. Eleverna får en stark motivation till lärandet genom att man som lärare anpassar undervisningen och läromedlen utifrån deras behov och förmågor. Vi förstärker denna insikt med följande citat "Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling"(Lpo94).

Enligt Lundberg och Herrlin (2005), är låtsasskrivningen ett tecken på att barnet har blivit intresserat av skriftspråket. Utifrån intervjun med lärare C understryker vi att elever lär sig skriftspråket genom att lärare skriver långsamt och tydligt bokstaven på tavlan framför eleverna, till detta uttalar även läraren bokstavens ljud. Elever lär sig språk och främst bokstäverna via ljud och härmning av ljud. Syntaktiska förhållanden är svåra för elever att förstå. Därför är lärarens uppdrag att leka med dem och stimulera dem via roliga undervisningsmetoder kring dessa förhållanden. Härigenom ser barnet skojandets process och de lär sig därför att inse sin egen läs- och skriv utveckling. Detta kommer då gradvis att hjälpa eleverna att förstå sig på bild och textsammanhanget. Vi bör även ofta läsa högt för barnen, vilket hjälper dem att stimulera sin fantasi samt skapa egna upplevelser till läsandets innehåll, vilket gör att de sedan kan läsa på egen hand (Kullberg, 2006).

Lärare C använder sig av uppgifter där eleverna får måla olika bokstavsstorlekar. Till dessa finns det tillhörande ord och bild som de kan relatera bokstaven till. Lärare A använder inspirationsfigurer för att dramatisera och konkretisera bokstävernans mening

och artikulation. Ia Nyström (i Kullberg och Åkesson, red, 2007) hävdar att pedagogers uppgift är att skapa goda lärandemiljöer för elever. Lpo, 94 menar att detta skall ske trots de svårigheter och hinder som vi kan möta under skolvardagen, utan vår uppgift som lärare är att uppmuntra och stimulera eleverna i sitt läs- och skrivlärande. Vi hävdar att via denna undervisningsmetod bidrar lärare till variation där de skapar varierande metoder, material, uppgifter och redskap för att främja elevens lärande. Dewey lyfter fram vikten av detta (i Ellmin, 2008) där han uttrycker att lärandet är "Learning by doing" (s 49). Slutligen anser vi att, genom medverkandet av bokstavsbearbetningens utvidgade metoder får eleverna själva utföra olika aktiviteter i lärandet, de får använda alla sinnen och utveckla sitt läs- och skriv lärande genom en verklighetskoppling till det dem gör. Här blir lärandet mer personligt och eleverna tar därför till sig kunskapen på en mer avancerad nivå.

6.6 Fysiska lärande rummet

Utifrån observationerna och intervjuerna har vi sett att ett klassrum ska innehålla hyllor, rymliga väggar där material som eleverna själva skapat, kan hänga upp, läshörna med en soffa, bokhylla som man kan ställa böcker på och dator. Klassrummet ska vara organiserat och anpassad för alla elever. Allt material ska finnas tillgängligt på olika platser i klassrummet. Dessutom ska varje elev veta vart sakerna ligger så att de lätt kan använda dem vid behov. Jag tycker att eleverna ständigt ska omringas av konkreta och relevanta material som är kopplade till verkligheten. Utifrån observation 2 såg vi att läraren får eleverna att känna att de är en del av undervisningen. De får bättre självförtroende och uppmuntras till att vilja göra flera uppgifter som de kan dela med sig till de andra i klassen.

Vi vill argumentera för att klassrummet och skolans miljö har en stor betydelse och påverkan på elevers lärande. Det är utvecklande för barnens skriftspråklärande att ett rum har många skriftspråksaktiviteter som är lekfulla och stimulerar eleverna. Ett klassrum skall vara kreativt och fyllt av valmöjligheter där motivationen, lusten och engagemanget ständigt gynnas. Eleverna ska vara berikade med redskap och färger som skapar stimulans för deras inläring och kunskapsutveckling i läs- och skrivlärandet (Kullberg, 2006). Slutligen vill vi framhålla att då pedagoger arbetar med elevers läs- och skrivlärandet ska de ta hänsyn till att vi inte kan lära barnen något utan vår uppgift är att hjälpa barnen att lära sig. Vi ska fungera som en hjälpare hand, en guide där kunskapen medieras genom oss och via varierande material. Med detta menas att barnen befinner sig i den närmaste utvecklingszonen, där man med hjälp av en vuxenperson lär sig (Kullberg, 2006). Vidare menar Allard, m.fl., (2001) att det barnet idag lär sig att utföra tillsammans med en vuxen, kan han/hon imorgon utföra på egen hand. Detta är ett lärande som utvecklats tillsammans med en erfaren person i ett givet sammanhang, det behöver inte enbart vara en vuxen, utan här menar Allard. m.fl., (2001) att barn lär av varandra i olika situationer i skolan och utanför.

I vårt arbete med skriftspråket ska vi som lärare se till att skapa positiva situationer för lärandet. Vi håller med Ellmin, (2008) då han menar att detta sker då vi tillåter i våra uppgifter att alla elever är aktiva och engagerade. Eleverna ska få lära sig att ta ansvar för

sitt eget lärande via strukturer och tydligt ledarskap. I lärandet och utvecklandet av ett språk ska vi pedagoger ständigt se våra elever, bekräfta deras närvaro samt ständigt få med dem i lektionen samt uppmuntra dem till att vara delaktiga.

För att språket skall kunna utvecklas på goda grunder ska vi se till att skapa en klass med en väl fungerande grupp med goda relationer. Vi betonar att det sociokulturella perspektivet är här en bra grund att utgå ifrån. För att kunna skapa goda relationer i en klass ska vi som lärare se till att skapa bra kommunikation och dialog lärare- elev, elev- elev emellan. Här krävs det att eleverna via varierande och stimulerande metoder lär känna varandra, får en förmåga att lära sig lyssna på varandra och stärka dem samt ge dem en god självkänsla. Härigenom utvecklar eleverna enligt Ellmin, (2008) ett språk ur ett samspel med varandra. Slutligen genom våra olika arbetsmetoder och material anser vi därför att det är viktigt att kunna fördjupa sig i olika undervisningsmetoder. Här kan lärare ta till öppna frågor som lyfter elevernas erfarenheter, kunskaper och skapar en kreativ uppgift utifrån en gemensam förståelse eleverna emellan.

6.7 Sammanfattning

Utifrån vår frågeställning och undersökning: Kan lärare arbeta på ett kreativt sätt och i så fall hur för att motivera elevernas läs- och skrivlärande? anser vi att lärare kan arbeta, motivera och stimulera eleverna till läs- och skrivlärandet. Vi har funnit detta i lärarnas ambition, engagemang och val av arbetssätt samt undervisningsmetoder. Vi har i undersökningen sett en variation av undervisningsmetoder som finns och används ute i praktiken. Vi förstår utifrån våra nya kunskaper, erfarenheter och undersökningsfält att musik, kroppsövning, högläsning, dator, bokstavsbearbetning och det fysiska lärandrummet har en stor betydelse på hur eleverna får möjligheterna och stimulans till att lära sig läsa och skriva. Elevernas ordförråd och erfarenheter utvecklas genom variationen som man erbjuder dem utifrån nyttjandet av alla dessa olika undervisningsmetoder. Dessutom är det sociokulturella perspektivet idag en självklarhet i arbetet med läs- och skrivlärandet. Elevernas olikheter, erfarenheter och kunskaper som de alla för med sig in i klassrummet och som de alla får ta del av och delge varandra i undervisningen är ytterst viktigt för barnens skriftspråkutveckling. Med hänsyn till vår undersökning har vi sett till behovet av att låta eleverna diskutera, samtala och kommunicera via olika undervisningsmetoder i språklärandet. Med utgångspunkt i de varierande undervisningsmetoderna fångar lärarna elevernas olika intressen och främjar deras utveckling. Barnen lär genom leken, lusten och viljan utan att de egentligen vet om att de lär sig. Lärandet blir verkligt där eleverna använder hela kroppen och alla sinnen för att lära sig läsa och skriva. Lärandet blir därför i högre grad motiverande och eleverna utvecklar härigenom en positiv attityd till att lära sig ett nytt språk.

6.8 Didaktiska implikationer

Genom vår uppsats vill vi framför allt i resultat och diskussionskapitlet erbjuda läraren att ta del av de varierande undervisningsmetoder vi har funnit. Framförallt tänker vi på nyexaminerade lärare, men också verksamma lärare samt till alla som arbetar med läs-

och skrivundervisning. Vår avsikt är att lyfta teorierna genom praktiska undervisningsmetoder som alla lärare kan använda i sina verksamheter. Det som framkommit i vår undersökning är varierande arbetssätt som redan finns ute i den verkliga praktiken men som inte alltid tas tillvara. Vi har valt att synliggöra och lyfta fram dessa undervisningsmetoder i både det psykiska samt det fysiska lärandrummet för att lärare ska stimuleras till att icke använda det traditionella arbetssätt och våga vara kreativa, flexibla samt fantasifulla i skriftspråklärandet. Vi uppmuntrar alla lärare till att, utifrån dessa varierande undervisningsmetoder, känna sig uppmuntrade till att väva in variation i lärandet och konkretisera undervisningen utifrån elevers perspektiv, kunskaper, erfarenheter, förmågor och behov i läs- och skrivlärandet.

6.9 Fortsatt forskning

Vi har under arbetets gång velat lyfta fram och ta hänsyn till föräldrarnas roll i skriftspråklärandet. Men på grund av begränsade möjligheter så har vi valt att ha det som ett moment som vem som så önskar kan använda sig av i fortsatt forskning. Vi uppfattar att sådan forskning i stor utsträckning kan bidra till ett meningsfullt skriftspråklärande för våra barn och elever.

7 Litteraturlista

Alexandersson, Mikael., Linderöth, Jonas & Lindö, Rigmor. (2001). *Bland barn och datorer: lärandets villkor i mötet med nya medier*. Lund: Studentlitteratur.

Allard, Birgitta., Rudqvist, Margret & Sundblad, Bo. (2001). *Nya Lusboken. En bok om läsutveckling*. Stockholm: Bonnier Utbildning.

Carlgren, Ingrid & Marton, Ference. (2001). *Lärare av imorgon*. Lärarförbundets förlag: Kristianstad

Dahlgren, Gösta., Gustafsson, Karin., Mellgren, Elisabeth., Olsson, Lars-Erik. (2006). *Barn upptäcker skriftspråket*. Stockholm: Liber.

Ellmin, Roger. (2008). *Konflikthantering i skolan – den andra baskunskapen*. Stockholm: Natur & Kultur.

Esaiasson, Peter., Gilljam, Mikael., Oscarsson, Henrik och Wängnerud Lena. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, uppl. 2, uppl. 3 Stockholm: Nordstedts politik.

Folkesson, Lena., Lendahls Rosendahl, Birgit., Längsjö, Eva & Rönnerman, Karin. (2004). *Perspektiv på skolutveckling*. Lund: Studentlitteratur.

Gilje, Nils & Grimen, Harald (1992). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos förlag.

Johansson, Eva. (2003). *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Stockholm: Skolverket.

Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2006). *Examensarbetet i lärarutbildningen – undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsföretaget.

Kullberg, Birgitta. (2006). *Boken om att lära sig läsa och skriva*. Malmö:

Kullberg, Birgitta. (2007). (förf. red.). *Emergent Literacy. Femton svenska forskares tankar om barns skriftspråklärande*. IPD-rapporter. Nr 2007:1. Göteborg: Göteborgs universitet.

Lundberg, Ingvar. (2003). *God läsutveckling*. Stockholm: Natur och Kultur.

Längsjö, Eva & Nilsson, Ingegärd. (2004). *Om läs- och skrivlärande förr och nu*. IPD-rapport nr. 2004:05. Institutionen för pedagogik och didaktik. Göteborg: Göteborgs universitet.

Marton, Ference & Booth, Shirley. (2000). *Om lärande*. Lund : Studentlitteratur.
Säljö, Roger (2005). *Lärande och kulturella redskap: om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Säljö, Roger. (2003). *Föreställningar om lärande och tidsandan*. I S. Selander (red.): *Kobran nallen och majjen. Tradition och förnyelse i svensk skola och skolforskning*. Myndigheten för skolutveckling. (Forskning i fokus Nr 12). Stockholm: Liber Distribution.

Vesterlund, Mallo. (2003). *Musikspråka i förskolan. Med musik, rytmik och rörelse*. Stockholm: Runa Förlag.

Elektroniska källor

Myndigheten för skolutveckling. (2007). *Effektivt användande av IT i skolan*. www.skolverket.se. Hämtad: 09-04-20

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo94. <http://www.skolverket.se>. Hämtad: 09-04-21

Läroplan för förskola, Lpfö 98 <http://www.skolverket.se>. Hämtad: 09-04-21

<http://www.wartoft.nu/program/sebran/>. Hämtad:2009-04-06

www.vr.se. Hämtat:2009-06-04

Bilaga 1

Intervju frågor till C-uppsatts

Inledande frågor

1. Berätta lite kort om dig själv
2. Hur länge har du jobbat som lärare? Vilka inriktningar har du in din lärarutbildning?
3. Har du någon specifik inriktning som riktar sig mot läs och skrivinläringen?
4. Inom vilka åldrar sträcker sig din utbildning, vilka åldrar arbetar du med nu?

Huvudfrågor

1. Vilka är de viktigaste utgångspunkterna i skriftspråksinläringens planering och undervisning?
2. Vilka pedagogiska hjälpmedel och läromedel använder du dig av? Motivera ditt svar
3. Finns det några för och nackdelar med dessa? Hur uppfattar du att du varierar din undervisning?
4. Beskriv din roll i förhållande till läs- skriv inläringen?
5. Vilken roll har föräldrarna i undervisningens helhet, hur kan de stötta eleverna i läs- skriv inläringen?
6. Hur utgår ni i läroplanen samt skolan från de gemensamma arbetsplanerna, kursplanerna och läroplanerna?
7. Vilka teoretiska förhållningssätt (lärandeteorier) grundar du din undervisning på?
8. Hur arbetar du med de elever som du ser har läs- skriv svårigheter eller de mindre motiverade samt stimulerade eleverna?
9. Hur utvärderar du din undervisning i läs- skrivinläringen?
10. Hur kan vi på bästa sätt stimulera och motivera alla elever till att lära sig läsa och skriva?
11. Hur anser du att ett motiverande klassrum ska se ut? Vad mer skulle du önska att ha i ditt klassrum?

Punkter som vi skall använda oss av under våra observationer

- Klassens, lärarens arbetssätt
- Förhållningssätt lärare- elev, elev- elev
- Dialog och kommunikation
- Material och metoder
- Miljön – fysiska och psykiska
- Samspel, interaktion, självständighet (sociokulturellt perspektiv)
- Grupp storlek, ålder, bakgrund
- Lustfyllt lärande

Av: Marianne Najjar, Vian Talusi